

121

TPLA 1293 9/102
మ 26

తోషనారః

కేంద్రము

గ్రంథకర్త:

సోమరాజు రామానుజరావుగారు.

ప్రకాశకులు :

కాయల కన్నయ్యనాయుడు అండ్ సన్స్,

ప్రొజెటర్స్ :

ఠి రామకృష్ణ బుక్స్ డిపో, ఏలూరు.

మొదటి కూర్పు 1000.

ప్రదీప్తిక వాంధవము.

ఇదియొక సాంఘిక నాటకము. యీ నాటక మిదివర కెవ్వరి చేతను వ్రాయబడి వెలువడలేదు. కొత్తప్లాటు నటకులకు సులభముగా రంగస్థలానుకూలముగా వ్రాయబడనది. ప్రతులు స్వల్పము. నేడే కార్డు వ్రాయుడు. చదివి యానందింపుడు. వెల రు 1-0-0 మాత్రమే.

వైరాగ్య సుధానిధి-ఇందు వేదాంత కీర్తనలు, కందార్థములు, కొన్ని సమశ్యలు, తత్వములతో యలరాధుచున్న నీపాత్రము వెల 0-4-0.

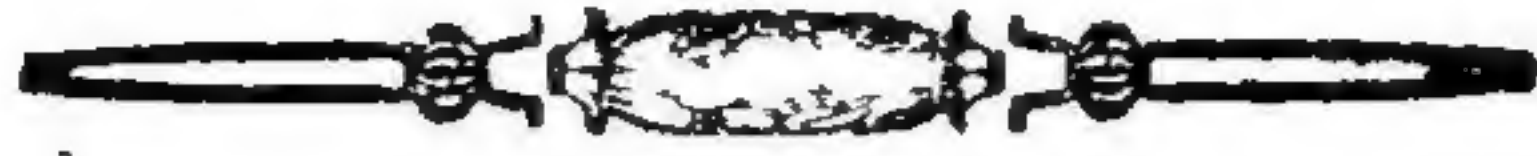
నందనందన శతకము (నం॥ జగన్నాథకవి) 0-2-0.

భక్తచింతామణి (వ॥ సుబ్బారాయుడు) 0-5-0.

రామరాములు (వ॥ సుబ్బారాయుడు) 0-2-0.

శత

ఈనాటకమునందు వచ్చు పాత్రములు.

శివాజి—(కథానాయకుడు.)

మోరోపంతు—శివాజి ముఖ్యమంత్రి.

రామోజి.

నేతాజి.

గంగాధరుడు.

త్ర్యంబక రావు.

} మహారాష్ట్ర నాయకులు.

మో అజీము—ఔరంగజేబు కుమారుడు.

విక్రమశింహుడు.

రామశింహుడు.

జయశింహుడు.

మిర్ జుమ్లా.

} మొగల్ సేనాధిపతులు.

రబాక్.

డావూద్.

} అడవిదొంగలు.

స్త్రీలు.

రోషనార—కథానాయిక.

దిల్ కష్.

హుషారి.

} కేళ్ళలు.

వ్యారసాలకులు మొదలగునాకు వక్తరు.

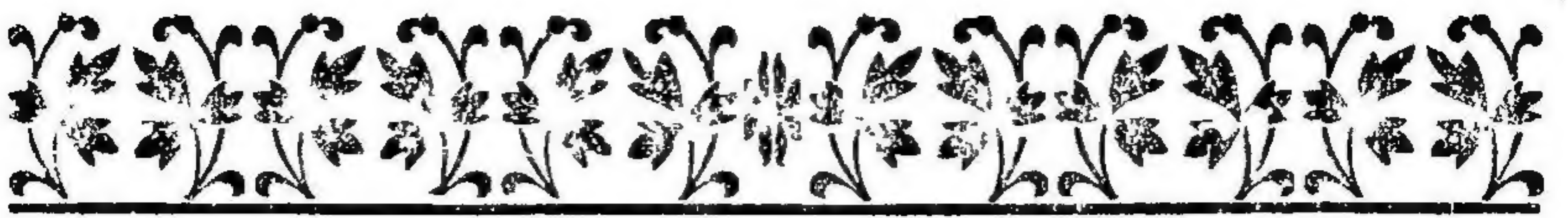
ప్ర క. ట న .

ఈరోజున నాటకము యొక్క కావీ రైటు హక్కులు ప్రకాశకునకే చెందియున్నవి గాన నిందు పద్యములు పాటలుగాని నితరులు ముద్రింపకూడదు. అట్లు చేసిన మానవ్రమునకు బాధ్యులగుదురు.

ఏలూరు,
12—2—28.

}

ఇట్లు,
కాయల శన్నయ్యనాయుడు డి. సన్ను,
శ్రీ రామకృష్ణ బుక్స్-డిపో.

రోషనారతి

ప్రథమాంకము.

(రాయగడము నందలి సాధము.)

ప్ర॥ శివాజి-మోహోపంతు.

శివాజి-మోహోపంతు.

శివా—అమాత్య శేఖరా !

చ. రణమున నొక్క చేయి తెగి రక్తము వెల్లువయై స్రవింపగా
పెనగి రణాంగణంబునను, వేరొక చేత శరంబు దాల్చి భీ
షణముగ, నుగ్ర సంగరము సల్పు మరాఠుల విక్రమంబు ము
ర్జనుఁ డవురంగజే బెరుగరాడె, యొడల్ మఱిపొందినాఁడొకో !

కాక, ఎఱిగియెఱిగి యాతఁడు భీమహర్యకు కరాళమున
శిరంబిడ నుద్యోగించెనా ?

సీ. మున్నతోరణ దుర్గమును జయించిన భీక
రంబైన నాదు ఫిరంగిఘాత
అబ్దులువంటి ద్రోహాత్ముని గాళికి
నర్పించినట్టి శాతాసిబలము
అష్టలుఖాన్ కండ లట్టపేవులతో బె
కల్చిన పులిగోళ్ళ కఠినలీల
సైనిక వికృతితో మైస్తఖానునిఁ గొట్టి
నటి నాబలముల పట్టుదలయు

తే. గీ. రణమటన్న గేళీవిహారంబుగా జ
రించి చెండాడు, మా మావళీలధాక
మఱపుఁ గొనెనేమొ గడసరి తుఱక నేడు
దండుఁగొనిరాగ మహారాష్ట్ర ధరణిమీద.

మోరో—మహారాజా ! ఔరంగజేబు పరిపాలనమున అందిన జట్టుకు
అందకున్న కాళ్ళును గదా !

శివా—నిజము నిజము.

సీ. నీనల గనుమలో జేరిచి రాజసిం
హావనీశుఁడు దునుమాడునాడు
ఔరంగబాదులో నడలక నేతాజి
యవనుల చౌతు పన్నుడుగునాడు
నిజమందిరమున బంధింపగా మోసాన,
గడుసుఁ దనాన వెల్వడిననాడు
ఆవజ్జీర్ణక్షకోట కదిశిరఃప్రకరంబు
ల, మురారి తోరణాలట్టునాడు

తే. గీ. డీలుపడి యోడిపోయి గగ్గోలు గాంచి
నంధికయి రాయబారముల్ సలుపు నాట
గోత మహారాష్ట్ర నామంబు నాలకించి
చాటి రాడయ్యెగా తన కోటపరిధి.

మోరో—దేవా ! చక్కగా నాలోచింప, బేబరు మొదలుకొని
యింతవరకు విభ్యారముగ సాగి వచ్చుచున్న యీ మొగ

లాయి సామ్రాజ్యము నేటికీ యాలంఘింపఁ పరిపాలనమున
సంతరించునని తోచుచున్నది. కాని,

గీ. నాభి సుధగల్గు నారావణాసుకు నటు
తరుగ కక్షయగతిమొల్పు తలలతోడ
పెరుగుచున్న యీనీచుని విడచునెడల,
మనకు శాంతి లభింపదో మానవేంద్ర !

(సేవకుడు ప్రవేశము.)

సేవ—ఛత్రవతి శివాజీప్రభునకు జయము.

శివా—ఏమి విశేషము.

సేవ—ద్వారము దెవ్వరో రాజపుత్రుడట ! దర్శన మపేక్షించు
చున్నారు.

శివా—రాజపుత్రుల యందు మనకు మిత్రు లెవ్వరున్నారు ?

(రామసింహుడు ప్రవేశము.)

రామ—మహాత్మా ! మీవలుకు భావ్యమా ? నేను రాజపుత్రుడ
గానా ? మీమిత్రుడను గానా ?

శివా—ఓహోహో ! బహుకాల దర్శనము ! రామసింహ మహా
శయా ! స్వాగతము.

మోరో—అయ్యో ! నమస్కారము.

శివా—రామసింహ మహాశయా ! నాటికి నేడుగదా తమ దర్శనము.

అ. వె. మంచిమాటలాడి వంచింది పాదుషా

పిలిచి నన్ను చెఱునుఁ బెట్టినపుడు

మీదయారసమున గాదె స్వేచ్ఛాలోభ
మందినాడ జయముఁ బొందినాడ !

మోరో—ఈకథ యంతయు నేను వింటిని. నేడు తమ దర్శనమున
ధన్యతఁ గంటిని. కావున సర్వ మహారాష్ట్ర మహాజన పక్ష
మునను మన ఛత్రపతి రాజేంద్రుని పక్షమునను మీకభివాదన
ములు.

కామ—సచివోత్తమ ! అదియంతయు శ్రీ శివాజీమహారాజు చాతు
ర్యముచేతను, అనితరదుస్సాధ్యమగు బుద్ధిబలముచేతను నిర్వ
హింపఁబడినది. కాని, నే నొనర్చిన కార్యము మిగుల స్వల్ప
మైనది. కావున నేనీస్తుతికి పాత్రుడనుగాను.

శివా—రామపాల రాజచూడామణి !

రామ—అయ్యా ! ఎవ్వరు ? రాజచూడామణి !

శివా—అట్లనెదరే ? మీరుకారా ?

రామ—మేమురాజులమని చెప్పకొని తన్నామమునకై సన్నిధులమగుట
మిగుల పరిహాసకార్యము !

శివా—ఎందుచేత ? జయపురము మీరాజ్యమేకదా !

రామ—అంతమాత్రమున రాజరామమున కర్హుడనగుదునా ?

సీ. రాజల్లినంతనే రాజయ్యెనేని తా

నుడువీధిపై చంద్రుఁ డొక్కరాజు

రాణిగల్గినయంత రాజయ్యెనా చీట్ల

పేకలోగల్గు నిస్పేటురాజు

నగలు ధరించినంతనే రాజగునయేని

కంసాలిచేతఁ గల్గెదె తరాజు

ప్రజలున్నయంతనే రాజైన కాకిబం

గరు గద్దెగల నాటకపురాజు

తే. గీ. ఇలను నేదియేని హేతువుచేత రా

జగుట గౌరవార్హమగున? చెపుమ!

రాజవిరుద మొక శివాజీమహాత్మున,

కర్తమగు స్వతంత్రుడైన కతన.

శివా—స్వతంత్రుడనైనందున నాకు రాజరామ మర్త్యమనుచున్నారు.

తమరు మొగలాయీల పరిపాలనమున నస్వతంత్రీభూతమున

కాహుతికాలేదుగదా!

రామ—ఏమని చెప్పుదును?

గీ. రాజపుత్రాస్వయంబున రాజవదన

లందఱు మొగల్జనానాలయందు తురక

బూబులకు మారుగా శిరంబులను ముసుగు

లను దగిల్పిరి! దుర్దోషమున మహాత్ము!

మాగతులే యిటులుండ మాసామంతరాజుల గతులెట్లుండునో
యరాహింపనేవచ్చును! మహారాజా!

గీ. బహుదినములకు వెళ్ళు గోల్పడినయట్టి

హైందవ స్వతంత్రీము లభ్యమందఁజేయ

శ్రీ శివాజీ జనించె నీ క్షితిసటన్న

పలుకు నీమూలముననె కా నిలువవలయు.

శివా—శ్రీ గాంధీ విజయము! నీవే నా దుఃఖములకు యభిరూపమే యిట్లని పించుచున్నది గాని నీవు నీవు.

రామ—మనములకు గాంధీకి కాదు, శుభకల భీతియు నట్టిదే. అందు చేతనే మనములకు గాంధీకి మనుష్యులను “హింస యెరుక” యను పేరువచ్చును.

మోగో—అది మనములకు సార్థకము! చూచుము.

నీ. యవను లసయ్యుడు భా. ప్ర కువృత్తిపై న
 సెట్టి గొడల ప మ నొక్క-దుట
 ధరణిపై హైలవన మున్నుచునున్న
 వరిసి యొక్క, క్ష.టి కొజకుదుంటు
 కడు చతురతఁ దిరుగుల నా మోససాజులు
 దగడి కన్నులము న్నిట్లుచుట
 పనిగొని పై వన న్నానొక్కమును విన్న
 నాదుట నొక్కపుష్ప మొయ్యుచుంట

శి. గీ. మున్నులముల నొక్కవృత్తిముల నొనర్చి
 మానసికముల నొక్కవృత్తిముల నొనర్చి
 పొందెదము నొక్కవృత్తిముల నొనర్చి
 నొన యొక్కవృత్తిముల నొనర్చి బుగాదె!

రామ—అనుచున్నది! నీవే నా దుఃఖములకు యభిరూపమే కాని, యామెలకు. నీవే నా దుఃఖములకు యభిరూపమే కాని, యామెలకు.

శివా—నీవే నా దుఃఖములకు యభిరూపమే కాని, యామెలకు.

రామ—ఎఱిగించుచున్నాను వినుడు.

గీ. పిల్లను దురకకు బిహారిమల్లుడిచ్చె
మానసింపలుడు తురకలఁ బూనికొల్చె
వీరలిరువురు నాయుంటి వాతలగుట
బహుళ దుర్యశ మిశ్రుడు నాపైనఁ జడియె.

హృదయము సమ్మతించినను సమ్మతించకున్నను దేశకాల పాత్ర
ముల కెదురాడజాలక నేనును, కౌరంగజేబునకు నేనానినై యున్న
మాట వాస్తవము. ఈవిధముగా నా కులమంతయును, దేశ ద్రోహ
కార్యములచే నాకులంబయ్యె. ఈపాపంబు దీరుటకు నేను దేశసేవ
గావింప నుద్యమించితిని. పుహస్మాదీయ సేనానినగు నేనీకార్య మొన
రింపఁ దలచుట పరిహాసమూలకమే.

శివా—పరిహాసమెట్లుగును ! కాలమొకరీతిగా నుండునా ? తరువాత.

రామ—ఇందులకు రెండుమార్గము లాలోచించితిని. మొదటిది నా
యుద్యోగమును మానుకొని దేశసేవ చేయుట. రెండవది ఉ
ద్యోగమందుండియే దేశముం గొలుచుట. ఇప్పటి స్థితిగతుల
నాలోచింపఁగా రెండవమార్గమే యుక్తముగ నున్నటులున్నది.
నేనాతని సైన్యమందే యుండి, యాతని రహస్యములను మీకె
రిగింతును. సమయము వచ్చినేని ప్రత్యక్షకక్షకు లెగింతును.
మీరు నాసలుకులు విశ్వసించి, నన్ను మీమిత్రునిగఁ జేర్చు
కొందురా ?

శివా—రామశింహమహాశయా ! మీప్రయత్నము సంస్తుతిపాత్రము.
మీరు స్వప్నమందైన నచుమానింపవలదు. ఈక్షణము మొద

ప్రథమాంకము.

ఒకొని మీరును నేనును భవానిసాక్షిగా మిత్రులము. (చేతిలో చేయివేయును.)

రామ—దేవా ! ధన్యాత్ముడ నైతిని. (2) సిద్ధసంకల్పుడనైతిని...
కాని, నాయందు స్వామిద్రోహ దోషమును మీరాలో
పింపరా !

శివా—రవంతైన నాలోపింపను ఏమనిన,

గీ. రాజనీతిని విడి యపురంగజేబు
సంఘలనుఁ బాటిసేయక సంగరంబు
సేయనొల్లక మోసంబు జేయుచుంట,
నతనికి వ్రతిఫలమే మేలగును గాదె.

రామ—నిజానిజంబు లెఱిగి యాలోచించిన వారండఱు నిట్లా
దురాత్ముని హృదయము నెఱుంగకపోరా.

శివా—మనపూర్వు లీదుష్టరాజనీతి సూత్రముల నెఱుంగక చాల
మోసపోయిరి.

రామ—బోను. మీమాటయును కొంత నిజమే ! ఎప్పటికప్పుడు
“కుక్కకాలునకుఁ జెప్పదెబ్బ” యనుచు వారి దోషములను
వారి కప్పగించుచుండిన నీతురక లింతగా చెలరేగియుండరని
తోచుచున్నది.

శివా—

గీ. దొరికిన ఘోశిని దురమందు పృథ్వీత
లేకుండప్పుడె గొంతు గోసియున్న

స్థానేశ్వర రణంబు దప్పి మహాజన

యుత నాశనముగల్గ కుండునుగద !

చిత్తూరి లక్షణ సింహుడు పద్మిని

నరయుచో ఖల్జీని వరకియున్న

కాంతలండలు మహాగ్రంభైన యగ్నిలో

మండిపోవుట గల్గ కుండునుగద !

తే. గీ. నిర్మలములైన మనయార్య ధర్మములను

హిందువులు మఱవక జ్ఞాన హీనులగుచు !

భూరి సామ్రాజ్యములు గోలుపోయినారు

కలియుగపు నీరి నెన్నడు గాంచగలరొ !

రామ—రాజేంద్రా ! ఇట్లు ధర్మపాలకులై నంచరించినను, మన

హిందువుల పట్ల తురక లింతైనఁ గనికరించిరేమీ చూచి

తిరా !

సీ. రణరంగమునఁ బృథ్వి రాజోడి చిక్కిన

ఘోరి దురాత్ముడై గుడ్డుదీసె

దురమున దొరికిన హరిపాలదేవుని

ప్రేమంబు విడి ముఖరకు వధించె

బహిరాముఖానుఁడు, బలవంతముగ హిమూ

తల రెండగు విధానఁ దరిగివేసె

సంగరమందు నిజాంశాహి రామరా

జు శిరంబు కుంతపు కొననుగ్రచ్చె

తే. గీ. ఎదిరి బలమొకింత హీనమైనంతనే

యదనెఱింగి, యల, మహమ్మదీయు

లేవుమీర చంపిరే కాని మనవారి

మంచిజూచి కనికరించినారె?

మోరో—మహాప్రభూ! ప్రస్తుతము కర్తవ్యమేది?

శివా—నిజమే! ఇప్పుడదియే యోచింతుముగాక! రామపాలమహా
శయా! మీరీ యాలోచనమున మాకించుక తోడ్పడవల
యును.

రామ—దేవా! ఇప్పుడు శత్రువు నెడలఁ బ్రయోగింపఁ దగినది
భేదోపాయమే యని శాకుఁ దోచుచున్నది.

శివా—ఎట్లు? భేదోపాయమే సాధ్యమందురా?

రామ—తప్పక.

శివా—విశదముగఁ దెల్పుఁడు.

రామ—సింహగడమున కుత్తరదిక్కుగా సుమా రరువది క్రొత్తముల
దూరమునం గల, యూరంగాబాదును ముఖ్యస్థలము చేసికొని
ఆలంఘింప నగ్రసుతుండగు మోలిజీమను నాతఁడు చరురంగ
బలసమేతుఁడయి తాను ముఖ్యసేనానిగను, నేను, జాద్వరవతి
యగు యశవంతుఁడును. సహాయులముగను నుండుట నెఱుంగు
దురుగదా.

శివా, మోరో—ఎఱుంగుదుము.

రామ—వారిలోన మోలిజీము భండనమున నిలచిన పరాక్రమశాలి
యే కాని అంతటివిషయలంపటుడీజగంబున లేడు. జారుడు, త్రా
గుబోతు. పరీక్షింపకయే పరులను నమ్మువాఁడు. యశవంతసిం
హము ధన దాసుఁడు కావున నీరెండుపాయములచేతను, ఇద
రను వశపరచుకొనవచ్చును.

శివా—ఓను. మానవుని గుణపరిపూర్ణతయం దేమాతృము రోషమున్నను వశముకాక మానడు.

రామ—తదుపాయము నాలోచించు భారము మీరుదినే.

మోరో—మాప్రిభువుగా రుపాయమునకు నిధులుగదా !

శివా—(ఆలోచన చేసి) మిత్రమా ! ఉపాయమును తగినట్లే స్ఫురించినది. మీరు వెంటనే బయలుదేరి మీసేనలం జేరుకొనఁడు. నేను నేటి కారవనాటికి సరిగా మోతజీయశవంతులకు వెలలేని సువర్ణమాక్తికాభరణముల సంపెదము. మీపేరిటః జెరియొక పుత్తరము గూడ సంపెదను. ఇవి యన్నియు వానికి మీరందఁజేయవలెను.

రామ—చిత్తము.

శివా—ఏకారణమున నైన వారొక వేళ వాబహుశ్యముల నాదరింప ననుమానించిరేని, మీరెట్లైనఁ గారణాంతర ప్రకల్పనము చేసి తుద కథ మపక్షమొక పనునైదు దినముల వరకైన తమ ముఖ్యస్థానము నుండి కదలకుండ నిలుపఁగలరా ?

రామ—అ-ఆమాతృము చేయఁగలను.

శివా—ఆపాటి సహాయమును మీరు చేయఁగల్గినచో మేమిలాలోపల కొన్ని కార్యములు సవరించుకొందుము. సింహగడమును మీతోడి జయించిననాటనుండియు మొగలుల చేతియందే యున్నది. నేడు పూనాకు చాకణదుర్గము నుండి పచ్చి మార్గమున మిగుల కష్టము గల్గుచున్నది. సింహగడము మహారాష్ట్రమున కాయువుపట్టు. మరియు మహారాష్ట్ర దుర్గములకుఁ

గేంద్రస్థలము. ఇందున్నవారు చుట్టునున్న దుర్గములను సాంధి
పగలరు. కావున దీనిని దొలుత జయింపవలయును.

రామ—చిత్తము. అట్లయిన నింక నేనరిగి వారిని లాలించుచుండును.
ఈపదునైదు దినములలోను, మీకార్యసాధనము చేసికొ
నుఁడు.

శివా—మంచిది. మహాశయా ! ఇత సెలవు.

రామ—నాకే సెలవీవలయును.

శివా—చిత్తము.

రామ—సచివసత్తమా ! సెలవు.

మోరో—చిత్తము.

రామ—(3) (నిష్క్రమిం)

(సేవకుఁడు ప్ర॥)

సేవ—జయము. జయము. మహాగాజా ! దేవర దర్శనార్థము తానా
జీమాలసురేగారు వచ్చినారు.

శివా—తక్షణము రమ్మనుము.

సేవ—(నిష్క్రమింపగా తానాజీమాలసురే ప్ర॥)

తానా—దేవా ! సచివాగ్రిణి ! ఇరువురకును వందనములు.

శివా—మిత్రా ! నీచేతికింద నేనలు సేమమా ! ఏటికి నీగాక ?

తానా—మహాగాజా ! రాయగడమున తెనిమిది కోశముల దూర
మున నుత్తరముగా ముప్పదివంది తురకభటులతో నొక పల్లకి
మాకుఁ గనబడినది. అదిమోఅక్షము పల్లకి తొనుట నిస్సందే
హము. మన సంతిషరతులను మంటిపాలు జేసి మరల కయ్య

మున కియ్యకొనిన యారంగజేబునకు శాస్తిగా మనమీ పల్లకిం జట్టుకొందమా?

శివా—(ఆలోచించి) మిత్రుడా! పల్లకిని బట్టుట శ్రేయస్కరమే. యేమందువేని యందలివ్యక్తి మోతజీమే ఐనయెడల సలంఘీకు నతిసులభముగ నాడింపఁగలము. కావున సేనాధిపా! మీదు రేవు సాయంకాలములోగా పల్లకి నీకోటఁ జేర్చవలయును. చేర్చినవెంటనే నాకా సంగతి యెఱిఁగింపవలయును.

తానా—చిత్తము.

శివా—మరియొకమాట! పల్లకియందున్న వారెవ్వరో యను సందేహముగాని, వారికి రవంతైన నషకారముచేయు చింతగాని మీకుఁ గలుగకాదు. ప్రమాదవశమున నందొక వేళ మోలజీ ముకాక స్త్రీలెవ్వరయిన నున్నచో వారు విలపించిన వెంటనే వారిం గన్నెత్తియెనఁ జూడక పల్లకిని వదలి రావలెను. మీ భటుల కిట్టి యానతుల నీయవలయును.

తానా—మహాప్రసాదము.

శివా—మీరింక నేగవచ్చును.

తానా—జేవా! నాకు సెలవు. పుంతివర్యా! సెలవు. (నిష్క్ర.)

మోరో—జేవా! ఇక యనంతరకృత్యము మాట?

శివా—ఇప్పుడు సింహగడ రక్షణమున నుదయసింహుఁడు గలఁడు. రాజపుత్ర సింహముగూ నాలని కీడగువాడు మన నేతాజికావున వెంటనే యేడువందల మావళేలతో వెంటనే సింహగడమున కరుగవలెను.

మోరో—చిత్తము. కాని, రాజేంద్రా! ఇట్టి భేదోపాయమునకన్న
యపలగఘనీయమగు దండోపాయము నేల ప్రయత్నింపఁగూ
డదు.

శివా—సచివగణ! అది యిప్పుడు పనికిరానిమాట!

గీ. రణమున స్మరాట రాజ్యాభివృద్ధికి
వరఁ నెత్తుటేర్లు బారె మిగుల
నింక రక్తపాత మీక్షింపఁగాజాల
సంగరంబు నిపుడు నలువశేల?

అదిగాక రణము లోకమారణ కారణముసుమా.

నీ. సామ్రాజ్యమును వృద్ధి నలుపమూలంబగు
వర్తకాదులకు నివారణంబు
పాడిపంటలనుఁ గల్పనముజేసెను దివ్య
మార్గంబులకు నల్లంబు
వీనుగుపెంటల వియమార

బంధు

రెండేండ్లనుండియు మనరాజ్యము యుద్ధములు లేక నిరపాయ
స్థితియందున్నది. అట్టి మనకేప్పుడు రణములేల !

మోరో—చిత్తము. తమ యుద్దేశము గ్రాహ్యమైనది.

శివా—ఇక నేను ప్రమాదవశమునకరిగెదను. నేను రాక్షసింహునితో
జెప్పినట్లు నిర్ణయసమయమునకు సరిగా బహుమతులు చేరవ
లేను. అదిగాక మోఅజీ రసికుడనికదా వింటిమి. చాలతా
బాదునందు చక్కని వెలయాండు గలరని వదంతి. మంచి
తురకసానుల నిద్దరను గూడ ధనమిచ్చి లోబరచుకొని పంపు
ము. శ్వాతవ జయమున కివికూడసాధనములేయని నెద్దలందురు.

మోరో—చిత్తము. నాకేక సెలవు.

శివా—మంచిది.

రోషనార—ప్రథమాంతము.

షగవార్తము.

రోషనార.

ద్వితీయాంకము.

(రాయగడమున - శివాజీ శయ్యాగారము.)

రోషనార—(విస్మయముతో దిక్కులు చూచి) ఇది రాయగడపు రాజాం
 తఃపురమువలెనున్నది. ఈ చిత్రపటముల వలన నీమందిర మెవ్వ
 రిదో గ్రహించెదఁగాక! (శివాజీ పటమునుఁ జూచి) ఓహూ
 హూ! ఎన్నాళ్ళకు. ఎన్నాళ్ళకు. (రొమ్మపై నడుముకొని)
 శివాజీప్రభూ! నిన్ను దర్శించి యెన్ని నాళ్ళయినది! నేను నీనిజ
 రూపసాక్షాత్కారము కాకున్నను, ఛాయాదర్శనముననే సఫలీ
 కృతమనోరథనైతిని. (పటము నూరక చూచుచు) ఓమహారా
 ష్ట్రరాజ్యసంస్థాపకా! నేనెవ్వరెనో నీవెఱుంగుదువా! నేను రో
 షనారను సుమా! నీగర్భశత్రువుగు నారంగజేబునకు సోదరిని
 సుమా! నీవు నన్నెన్నడునుఁ జూచియుండకున్నను నిన్ను నేను
 చూచితిని. ఐనను, తత్పరమరహస్యమును నీవెఱుంగవు. కొలది
 దీనములకు పూర్వము నీవు నాసోదరుని దుష్టత్రమెఱుంగమి
 ఢిల్లీకివచ్చి రాజసభయందు గంభీరసమున్నత సుందరాక్షర
 ముతో నాసోదరుని యెదుట తత్పార్శ్వ గవాక్ష కవా
 సందులనుండి యేయబల, యేచంచాలాలోకన, యే
 సంక్షుభితచిత్త, నీపై నీసర్వాంగకములపై తన

లను, వాడితూపులను వోలెనిపెనో నీకేమైనఁ దెలియునా ?
 కటకటా ! ఆచూపులవెంటనే నామానసకీరమును రెక్కలు
 విడల్పుకొనుచు వచ్చి నీపై వాల్చిలేదా ! నాయకా ! ఆక్ష
 ణమునుండియు నీయభాగ్యసుందరి తన హృదయానురాగ ప్రాబ
 ల్యమును నిర్భాగ్యప్రేమమును గుప్తముగ లోలోననే యణం
 చుకొనుటకై యనేకవిధముల యత్నించెనుసుమా ! తదను
 రాగ మానస స్థాయిర్యసంకుల మహాసంగరమున మానసము
 సనురాగమే జయించెనుసుమా ! నాభావప్రపంచమున కను
 రాగమధికారియై మహాన భద్రపీతము నారోహించెనుసుమా !
 నిజముగా నదిమొదలు నిన్ను స్మరించుచు దీర్ఘములగు నుష్ణ
 నిశ్వాసపరంపరలను వదలుచు నిద్దురపట్టక నిశాశితంబులను
 గడుపుటేకాని శరీరమొనకు సుఖమెఱుంగ. కంటికి నిద్రనెఱుం
 గ. లోకమునందుండు ప్రభువుల యనేకవిధ సౌందర్యములను
 గడ్డిపఱకలనువలె తృణీకరించిన యీ రోషనార నీ సౌందర్య
 ప్రభలచే జయింపఁబడినదిసుమా ! మోహనాకారా ! ఈమో
 హభారమును మర్చిలమానస యగు నీరోషనార వహింపఁ
 జాలదుసుమా ! అన్నిటికన్న బలవత్తరమైన నీవిశ్లేషమును స
 హింపఁజాలదుసుమా ! (ముద్దిడుకొని) మనోహరా ! ఇట్టి నా
 మృదుమధుర చుంబన మింతపఱకు మానవమూర్తులకు లభ్యము
 కానిదిసుమా ! సుందరాకారా !

నీమోహనంబైన నీమొదటిచూపుననె న

న్నడలించినపుడు నీకిడిన ముద్దు

శరమున కేగి లొంగని నన్ను

గెలువగామెచ్చి నీకిడిన ముద్దు

రమణీయ మన్మథో రాజ్యంబుఁ బాలించి
యలరు నీకొసఁగిన యట్టి ముద్దు
పటుమోహతాపంబు భరియింపలేక ని
స్సర్థించు మిష సిడినట్టి ముద్దు

తే. గీ. మానితంబైన నావెలలేని ముద్దు
రాజులై ముండి చౌర్య సంగ్రహణముచేనుఁ
గొని మరల నాకొసఁగవేల కోమలాంగ !
పడతుల ధనంబు గొనుటేటి పౌరుషంబు ?
(పాదధ్వని యగును)

(విని) ఏదో చెప్పడైనది. (పటమును యధాస్థానమున నుంచి)
ఈవంక నుండియే వచ్చుచున్న దీ ధ్వని ! (బాగుగఁ జూచి) ఆహా ! మ
హాదృష్టముగదా-నాది ! నామోహనాంగుఁ డిటేవచ్చుచున్నాఁడు (5.)
పల్లకి మోతిజీముడైన హేతువుచేత నందున్నది నేనని యెవ్వరు నె
ఱుంగరు. దీనింబట్టుటకును కారణ మదియో కావచ్చును. ఐనను ఈ
రాజేంద్రు నుద్దేశము గ్రహింతము.

(పల్లకి లోనికి నిష్క్రమణము.)

శివా—నిజమే. పటమార్లు మోతిజీమీ పల్లకిలోఁ దిరుగుట నేనును
చూచియుంటిని. ఇప్పుడిందున్న వ్యక్తి యాతడే కావచ్చును.
మాటాడించెదను. (దగ్గఱకు వచ్చి) పల్లకికికయందాసీనుఁడ
వయియున్న యోవ్యక్తి ! నేను మరాఠీరాజ్య నాయకుఁడను;
భరణి శివాజీని, గాజకీయములగు నవసర వ్యవహారముల
గొన్నిటిని నీతోసంభాషింపఁ దలంచి, మరొకవిధముగ నైనచో
నీడర్శనముకాదని యూహించి యిట్లు దర్శించితిని. నా రాజ్య

ముసకును నాకును నాస్వజనములకును బలవద్దిరోధివగు నీపై
నాప్రిజల కందఱకును కంఠపూర్ణముగ కోధముగలదు. అం
దుచే నీవెవ్వరిచేతఁ బడినను శతభేదములు గావించి యుం
దురు. అట్లుగాక నిన్ను మిగుల రహస్యముగ రక్షించి ఈనుంది
రమున నుంచుటచేత నేను నీతోడ మైత్రిని దప్ప శాత్రువముం
గోరుటలేదని తెలిసికొనవచ్చును. నాహృదయాభిప్రాయమును
గ్రహించి యింక నైన బయటకురమ్ము.

(రోషనార బయటికి వచ్చును.)

శివా—(నిర్విణ్ణుడగును.)

రోష—రాజా ! అబలనగు నన్ను బట్టియును మరొండుచోట నుంచక
శృంగార రసాశ్రయముగ మీ యీశయనమందిరమున నుం
చుట ధర్మపాలకులై మానినీ మానసంరక్షకులగు మీవంటి
వారికిఁ దగునా ?

శివా—(స్వగ)అకటా ! మిగులప్రమాద మయ్యెఁగదా ! (ప్రకా)
మీరెవ్వరు ?

రోష—రాజా ! మే మాదువారమును సంగతి నెఱుంగవా ?

శివా—అమ్మా ! ఆసంగతి నేనెఱుంగుదును ఐనను—

రోష—ఐనను మఱియేమి ? ఎఱిగియుండుటచేతనేనా మోఅజీమను
మిషచేత నన్ను చెరఁబెట్టితిరి !

శివా—(స్వగ)ఓహూ ! ఇదికడు విషమసమస్యగానున్నదే. (ప్రకా)
అదియట్లుండనిండు. మీపేరు విసవచ్చునా ?

రోష—నాపేరా ? నన్ను రోషనార యందురు.

శివా(ఆశ్చర్యముతో) ఓహో! ఏమిసుదినము! ఈమె రోషనార
యా! ఆలంఘ్యురూపాదుషాకు సహూదరి. అష్టాదశ విద్యలం
దసమాస పండితురాలు. సకలవిధ రాజకీయ తంత్రజ్ఞురాలు.
సమరరంగ ధీవిశాల యగు రోషనారా యను నారీలలామము
తమరేనా? తమ దర్శనమగుటచేత మాకీదినము సుదినము.
అమ్మా! తమరు ఢిల్లీ వదలి యీ ప్రాంతములకు రాగారణ
మేమి?

రోష—ఫాదుషావారు రాజకీయ కార్యముల నిమిత్తమే నన్ను తమ
కుమారుడగు మోలిజీమువద్దకుఁ బంపిరి.

శివా—ఓహో! అట్లయిన మాసమాదమును గ్రహించుకొంటిమి.
మోలిజీము పల్లకిని తమరెక్కి వచ్చుచుండగా మా భటులు
మోసపోయి మోలిజీమే యని పట్టుకొనియుందురు. కాని మా
భటులు మిమ్ము పట్టుకొనునపుడు మీరొకపనిచేసి యుండవలసి
నది.

రోష—ఏమాపని?

శివా—నాభటులతో మీరొక్కమారు “నేనాడుదానను; విడిచి
వుచ్చు” డని పలికినచో మీకును నాకునుఁ గూడ నీ శ్రమ
గల్గియుండదు సరిగదా మాభటులు మిమ్ము సురక్షితముగ
మోలిజీమువద్దకుఁ గాని, మీయిష్టమైన మరియొక చోటికి
గాని చేర్చియుందురు. నాసేనలకు స్త్రీజనంబులకు హానిసేయ
రాదను భయంకర శాసనము మాచేతనొకేమారుగ నొసంగఁ
బడినది.

రోష—(తనలో) ఇతఁడు నన్ను మాతృభావమునఁ బిలుచు చున్నవాఁడు. కానిమ్ము. నాయుతరంగము నీతనికి వేరొకవిధముగా నెఱిగించెదను. (ప్రకా) రాజా! నేను నీసేనలకు నాయుదంతము నెఱిగింపకుండుటకు ఉద్దేశపూర్వకముగ హేతువుకలదు.

శివా—అట్టిమీ మహాద్దేశమును నేను వినదగురా?

రోష—వినగూడకేమి? నీభటులు నాపల్లకిని బట్టుకొనునప్పుడు నేనింతయు గ్రహించియుంటిని. ఐనననీనివాసముచే పూజ్యవంతమైన యీరాజగడమును దర్శించిపోవు కుతూహలమే నన్నాసమయమున నోరు మెదల్పనీయలేదు.

శివా—మీరుఫాదుషా చెలియలైన కారణమున మీకు రాజగడము ప్రబలశత్రుస్థానముగదా! అట్టి మాకోటపై మీకీ కృపగల్గుట పరమాశ్చర్యకరమే!

రోష—రాజా! నాకీ స్థలము శత్రుస్థానమగుటకుమారుగా మిత్రస్థానమని భావించుచున్నాను.

శివా—ఎందువలన?

రోష—నాప్రాణ సమానవస్తువీ కోటవలకుండుటచేత.

శివా—ఆనస్తువు తమకు లభ్యమైనదిరా?

రోష—ఇంతకంటెగాలేదు ఇందులకు నాకేదో నీర్వికారి పపలమునను యూహించుచున్నాను.

శివా—అట్లేమియున్నదో నేనడుగడగదగురా?

రోష—ఓ! నీకేవలస్తువు పేరును నీమీద దేశము.

శివా—స్వబుద్ధిపై నధికారము కాబోయినది.

రోష—అంతేనా? అదికానిచో!

శివా—అభరణములై యుండును.

రోష—రాజా ! నీవు మహారాజకీయ శీర్షవనుటకు సందేహములేదు. ఐనను శృంగారరస ప్రధానములగు నిట్టి విషయములయందు మీకనుభవముమిక్కిలితక్కువ. ఆదుదానికి, అందు నాబోటి నవ లావణ్యవతియగు కన్యకు, వింటివా ! రాజా ! నీవంటిసుందర వీరరాజు శీర్షవనుని విశాలహృదయమే మిగుల ప్రియవస్తువు సుమా ! (6.)

శివా—(స్వగ) ఔరా ! ఎంతమాటాడినది ! ఈ యమాయికురాలు ఈ యకల్మష ప్రేమమూర్తి నాయకుడు తనకు గల యనురా గము నిష్ఫలమని యెఱింగింపుడు మిగుల చింతించునుగదా ! (ప్రకా) అమ్మా !

రోష—మరిల నెట్టి కర్ణకఠోరవాక్యములను వింటిని. (ప్రకా) రాజా ఇదియేమి సంబోధనము !

శివా—హరహరా ! అమ్మా యనుటసముత మవరాధనా ! మరే మని పిలువవలయును.

రోష—ప్రియా యనియును, మనోహరిణీ యనియునుఁ బిలిచి చిర మోహప్రతప్తమగు నా హృదయమును చల్లబరుపలేవా ?

శివా—(చెల్లలు చూసి) పాపము శమించుగాక ! దోషము హరించుగాక !

రోష (7.) ప్రేమప్రియా ! ఇతరులు పక్షింతులకు భీషగల్గునెడల మన స్రవర్ణము రహస్యమై యుండవచ్చును.

శివా—వెట్టిదాన ! ఇది యేమియాలోచనము !

గీ. పరులెఱుగరాని గతి గోవ్యవర్తనంబు
 సలుపవచ్చునుగాని సాక్షాద్రీమేశు
 కనులుగప్పగ నరుల శక్యమగునమ్మ !
 పాప ఫలమెల్ల ననుభవింపంగవలయు.

రోష—నీవు వచిచునదియెల్లపరోక్షము. పరలోకచింత. రాజా! మఱ
 మిద్దఱమును ప్రకృతినిర్మాణమైయున్న పవిత్రప్రేమ భావమున
 లీనులమై యున్నారముగాని మరొకవిధమైన ఘాతుక కృత్య
 మునుగాని హత్యాపరాధమునుగాని చేసి పాపంబునొడిగట్టుట
 లేదుగదా ! మన పవిత్రానురాగము నీవు తలంచిన చందమునఁ
 బాపమగునయేని భగవంతుని సృష్టియంతయు నసంబద్ధము. ఈ
 స్త్రీ పురుష సృష్టియు ప్రణయనంకల్పమును అంతయు నత్యంత
 మృశాప్రకల్పనములు. కావున, కాకులగు లోకులకు భీతినంద
 వలసినదే కాని, భగవంతునకు భీతినంద నేల?

శివా—తరుణీమణి! నకలవిధ విద్యా బుద్ధులు గల సతీమతల్లులగు
 మిముఁబోటివారందఱు నిట్టి నవీన ప్రణయ సిద్ధాంతములఁ గా
 వించినచో న్వపరస్త్రీవిభేద మీలోకమునం డిక నవసరమేమి?
 మానవసృష్టి యంతయు చతుష్పాత్తులకన్న నధోలోకమున
 నుండును (8.)

రోష—హృదయాభినాథా ! నావలె లోకులందరు నొనర్పిరా లేదా
 యను చర్చ మనకనవసరము.

మ. ఇది యానందకరప్రమోద వనమా; నీవున్న కుంజంబులకా
 నదయాంతరికరణంబునన్ రతి మహాసామ్రాట్టువై మానినీ

మదనా ! యీసరి నేలుకొమ్ము కరుణన్ మన్నించి నీమోల నే
నిదె జోహారులుసేతు వోర్పుకొవ లేనీ సూన బాణాహతిన్

శివా—కాంతాశిరోరత్నమా ! నాకు మిగుల విచారమగుచున్నది.

మోలజీముగా భ్రాంతిపడిన నేను మిమ్ముఁ జూచినవెంటనే నా
పొరపాటు నెఱింగి వెడలిపోయి యుండవలసినది ! అట్లు వెడలి
పోవకుండుటచేతనే మీరిట్లు తప్పుఁ దలంచితిరి. ఇప్పుడు తుది
మాట చెప్పెదను వినుఁడు. నాకిరువురు ధర్మపత్నులు గలరు.
గృహస్థధర్మము నందున్నవాడను. నాయంతవారగు కుమారు
లిరువురు గలరు. నేను హిందూధర్మ రక్షణమునందును, పర
కాంతాశీల భంగకారకులగు దురాత్ముల శిక్షణమునందును,
గోబ్రాహ్మణ హితాచరణమునందును మిగుల నాసక్తిగల్గి
వర్తించువాడను. శుద్ధశ్రోత్రియుఁడను. ఇట్టి నాపై మీరు
మోహభ్రాంతి నిడుకొనుట నిష్ఫలము, మిగుల పొరపాటు.

రోష—(9) ఆహా ! ఎన్ని చెప్పిన నీపాటమానకుంటివే !

చ. అలుకవహించినావో ! ప్రియుఁడా ! భవదీయ విరోధినంచు నా
చెలిమిఁ దలంపబోవో ! నృపశేఖర ! వంజసుధాప్రపూర్ణమా
వలుకు వినంగరావో ! పరవందిత యీసరియంచు నాత్మ నా
కులత బెనంగెదో ! సతియె కోరిన నింతటి పేలవఁబాకో.

శివా—రోషనారా నారీమణి ! ఉభయవనోబాధకమైన యీ నిష్ఠుర
పాపవ్రసంగముతోఁ బనియేమి ? ఇది మనకు సుఖపాదకమగు
సంబంధముగాదు. మీరు నాయందింతటినుండియు సోదరభావ
ముం దప్ప యన్యభావము నిడుకొనవలదు. ధీన్తిఘాతుమాకు
సహోదరివి. అనన్యసామాన్య సౌందర్యవారాశివి. అనితరలభ్య

విద్యావిశారదవు. ఇట్టి నీవంటి సకలలక్షణ లక్ష్మితాంగ విజ్ఞాన
శీల సుశీల మీకులంబునందలి సమున్నత గుణభూషణు నెవ్వని
నైన జేపట్టుట సమంజసము. నా మతాంతరుడను మీస
హృదయనకు పరోధిని. కన్నవరించుట మీయాత్మ గౌరవ
మునకు తోపముగదా ! ఔను నాలోచింపుడు. మీరంగీకరిం
తురేని మీమేల్లుడగు మోదముకడకు పంపెదను.

రోష—మోహనాంగ ! నీ వేమనుచుంటివో నేనువినలేదు. కాని ఆపల
గవాక్యమునుండి చూడుము. ప్రకృతి చెంతటి లావణ్యమయ
మైప్రణయజనకమై యున్నదో !

ఉ. ఆదెసఁ గన్నువిచ్చి కనుమా ! ప్రియుడా ! ప్రణయాలితంబులై
యాదరణీయమైన విమలాద్భుత మోహన భాషణంబునన్
మోదముమీర పక్షియుగముం దమలో నెదియో వచించుకొం
చీచరి రమ్మటంచు వచ్చియెచ్చెడు పోలికఁ బిల్చెచూచుమా !
మన మటులరిగి యాకోకిల పాటలు వినివత్తమా !

శివా—నాకిది కోకిలల పాటలు వినుటకు సరియైన వినోద సమ
యమా !

గీ. దుష్టరిపు కోటిగల్గించు కష్టవితతి
మదిసహింపక భారతమాత సేయు
శోకరవములు నాచెవిఁ దాకుచుండ
శాంత పికఘోషములకు విశ్రాంతిగలదె ?

రోష—మానినీమదన ! అయ్యో ! నీకింత కాశన్యములగునా ! మంజుల
మనోహరంబగు నీరూపలావణ్యములకీ కర్మకకటిన మానసం
బేల కలిగె ?

గీ. పూరుషమనః కవాట విహంగమున

నలరు బెంబ్రాయముంగల్లు శీతా శుభదన

కోరిపెబడ్డ నీనిర్విచారబుద్ధి

చలనమందదు ; తరువా ? పాపాణమొక్కొ !

శివా—తల్లీ ! నాహృదయము పాపాణ పన్నభమున నగతి మీరెరి.

గితిరి. కనుక ఇకనైన నాసజ్జనుండి నూహ్యాయమును మరల్చు

కొనుడు.

రోష—హృదయేశా ! ఇవి నీహృదయపూర్వక భావణములేనా ?

శివా—సందేహ మేమి ?

రోష—అట్లయిన నామాట నిరాకరింతువా !

శివా—ఏమిచేయుదును విధిలేదు.

రోష—కటకటా ! ఎంతపాపాణ హృదయుడవు రాజా ! ఇంతకఠిన

మానసము నీకు తగదుసుమా ! ఇంతటి కఠరోషకు బాలయిన

నింకను నన్ను దయఁజూడవా ! ఈయబల తన జీవనసౌందర్య

ములను మనఃపూర్ణముగ నీసుందర మృదుచరణ సరోజ సాన్ని

ధ్యమున నర్పింపనున్నది. గృహస్థుడనని సతులుగలవాడనని సం

కోచించెదవా ? వలదు నీకా సందియ మావంతయునువలదు.

నీనీవా భాగ్యముతోపాటు నీకు సేవచేయువారందఱకును సేవలా

చేయుదానను. మతవిదూరనని మదిని గొంకెదవా ! మతము మను

గడకొఱకుగాని మనస్సు కొఱకుగాదు వింటివా ! మతము

మనచే నిర్మింప బడినది. మనస్సు పరమేశ్వర ప్రకల్పితము.

ఇవిరెండును అన్యోన్య విరోధ విషయములు. నన్ను నిరాకరిం

పకుము. చిరకాలహృదయ గుప్తంబగు కామాగ్నిజ్వాలలు రాజ

రవుల్కొని చెలరేగి మండుచు భరింపరాని వేదన గలిగించు
చున్నవి. ఇన్ని దినములును ఏనాటికైన శ్రీశివాజీ ప్రభువు
దర్శనము లభింపక పోవునా యను దురాశచే తుదకీర్తివచింపఁ
బడితిని. నీన్నే దైవమనుకొంటిని. నీన్నే నామనఃగడయను కొం
టిని. నీవే నాజీవనమనుకొంటిని. నాధా! భారమైన నాహృదయ
మర్మమును విప్పిచెప్పటకు దినములు మాసములు సంవత్సరము
లును చాలవు. నాడు నాసాదర మందిరమున నీవు బంధీకృతుం
డవైన దివసంబున నీపై బ్రసాదితమైన నాప్రథమ వీక్షణమే
నాయీదుర్భర విచారమునకు గారణంబగునని తలంపనైతిని
సుమా! ఆక్షణము మొదలుకొని నీకద్యవిశాల నేత్రములును
నీసున్నిగ్ధఫలభాగమును దరహాసపుల్లవదనాభాసమును నీమ
రాలోక సౌందర్యమును నీదివ్యమోహనరూప సౌభాగ్యమును
కటకటా నేటిదనుక నాకన్నలకుఁ గట్టుచు నేయున్నవి. ఏయా
శాలవ ప్రాబల్యమున నేనితదనుక ప్రాణముల నీతనవున
దాచితిని? తదాశాబీజముం బెరికిచేసెదవా! నాధా! నీకింతపట్టు
దల యేల? ప్రాణాపాయ స్థితికొందున్న సుకుమారిని నీయందే
తన ప్రాణములను దాచుకొనిన నిర్మలహృదయము మఱినింప
వీక్షించుట నీకుహితమా! ఇది విరామతథర్మములకు సమ్మ
తమా! నిరాశాహతిచే తటతట గొట్టుకొను నాహృదయమును
నీహృదయముతో నణచిపట్టి నన్ను దుఃఖసాగరమున మున్కలు
వేయకుండ రక్షింపవా!

శివా—(10.) ఈప్రసంగము విన విన నామదిదుర్భరమై తోచు
చున్నది. కావున నేనిటకుండి కదలిచనుటయే సర్వోత్తమము
(ప్రకా) రోషనారా! నాకీస్థలము సరళసాదృశ మైయున్నది.
కావున నేనరిగెదను.

రోష—(నిరాశతో) అరిగెదవా ! రాజా ! నన్నేమిచేసి యరిగెదవు.

శివా—పరమేశ్వగుఁడు మీకుచక్కని చిత్తశుద్ధిని సంగీరిక్షించునుగాక !

రోష—హా ! హతాశను గతాశను (మూర్ఛిల్లును)

శివా—ఈసతి పరితాపభరంబున మిగుల మూర్ఛ మున్గినది. శైత్యోప
చారములొనర్ప బరిజనుల సంపెదగాక ! (నిష్క్రమించును.)

రోష—(లేచి అటునిటు జూచి) ఏడి నామానినీమదనుడు ! ఎక్కడ
నాప్రాణసదృశుఁడు ! ఏమయ్యె నాముఖజితచంద్రుడు. నన్ను
నడిసముద్రమునఁ బడదోసి చనియెనా ? ఎందువెడకుదును ?
ఎందేగుదును. (12.)

(నిష్క్రమించును.)

రోషనార—ద్వి తీ యాంకము.

సంపూర్ణము.

రోషనార.

తృతీయాంకము.

(శివాజీ యుద్ధానవనము.)

(రోషనార ఒంటరిగ ప్రవేశము.)

రోష—(దిక్కులు వెదకి) ఎక్కడికేగెను. ఇటుకును రాలేదే?

గీ. కటకటా డెందమును శిలగా నొనరి.

(అంతఃకలలు) బోరా! నీ వెవ్వడవు?

రామో—నా : ధావకముం బివప సెఱిగించెగను. కాసి పాలదీ నీ
కిదేని కట్టి? కాలము గడచి కట్టికి కట్టాడన శివాజీయా
నీకు బ్రహ్మచారి! అది గాక ప్రోహత్తుడగు శివాజీవలననా
నీకు సత్ఫలము గల్గుట!

రోష—హీ! నా చిత్తము నాది. నాకు నీతులు చెప్ప నీ వెవ్వడవు
పొమ్ము.

రామో—మంజుభాషిణీ! నీ మనోగతమును నే నెఱుంగుదును.
శయ్యాంతరమున నీవు శివాజీతో సంభాషించినదెల్ల నే నెఱుం

గుడను. నీ చాతనినేనాని. నాపేరు రామోజీతకుండును.
వింటివా!

ఆ. కమలనయన నిన్నుఁ గాంచిన దాదిగా
పుష్పశరుఁడు విరులఁ బొడువసాగె
ముదిమిచేతను మిగుల మోహ శివాజివి
వలచి చెడెనవేల పద్మగంధి.

నావంటి సుందరుని జవ్వనునిఁ జేపట్టరాదా?

రోష—ఓరీ! తులువా తారతిమ్య మెఱుంగలేకుంటివి! తాగి
యన్నవా?

రామో—నిజమే. సఖీమణీ నీ వన్నమాటయే నిజము. ఏమనిన,
మ. తరుణీ! నీ ముఖ సుందరంబనెడు, మద్యంబంతయుం గ్రోలి, దు
ర్భరకామానల తప్తదేహమును సారంబైన నీ మంజుల
ధర దివ్యామృతసార పానమున శాంతంబంద జేయుంగ, నే
బరమ ప్రీతి భవత్కృపా మహిమమున్ వాంఛించి యేతెంచితిన్.

రోష—ఓరీ మధుపాయీ! నీ ప్రసంగ మంతకంత కఠికమగు
చున్నదే! నీ విచ్చటనుండి కదలి చనెదవా! శ్రీ శివాజీ కృపా
ణము నీకు బుద్ధిచెప్పు దనుక మానవా?

రామో—ఓరీ! హంతకారీ! శివాజీ కృపాణయీ నాకు బుద్ధి చెప్పు
గల్గునది. వెఱపించుచుంటివా!

మ. మగువా! నన్ను గృహణధారనిక సన్మార్గంబునం దిప్పు నీ
మగదా? యల్ల శివాజీ! హంతకుఁడు దుష్టాదులను నాతడే
మగవాడా!.....(మీదికరుగును.)

రోష—(తటాలున కటారిలాగి)

మగవాడవేని యువతీ మార్గంబు బోనాడి నీ
దు గతిగాచుకొనంగ సిద్ధపడుమో దుశ్చేష్టిత స్వాతుడా !

రామో—(భీతుడగుచు.) రోష-ఓ పురుషాకృతినున్న నపుంసకుడా !

దు రావేమి? నీవంటి తున్ను లాశింక భోగకాంత ననుకొంటివా!

పీరవనితిను సుమా ! (11.)

(శివాజీ ప్రవేశము.)

శివా—ఈ కలకలం బేమి? ఈ నీచుఁ డిందు రాగతంబేమి?

రామో—(స్వగ) చచ్చితిని ఈశ్వరా ! ఇప్పుడేమి చారి?

రోష—నేను నీకై వెదకుచు నీ యువవయసు బ్రేవేళించితిని అంతట
వీడెవ్వఁడో నన్ను గని రామోద్రోకమున బైపైబడ నుంకిచు
కటారి దీసి బెడరించితిని. ఇదే విశేషము.

శివా—ఓరీ ! రామోజీ ! నీచవర్తనా ! మహారాష్ట్రకుల గౌరవ
ధ్వంసము గావింప జనించితివి గదరా ! తులువా ! ఢిల్లీశ్వరుని
సోదరియై నీకును నాకును సమస్త ప్రజలకును మాతృసమాను
రాలై మాననీయయైన రోషనారాను కన్నెత్తి చూచుటకైన
నీ వర్హుడవా ! ఓరీ కృతఘ్నుడా ! టక్కులేని నిన్నుఁ జేరఁ
వీసి దివ్యోన్నత పదవుల నిచ్చి నాయంత వానిం జేయగా
నా రక్షణముననున్న కాంతాచుణిని బహుత్కరింప సాహసిం
చితివా ! నీ కెంత కన్నులు కపాలమున కెక్కిన ! విశ్వాస
హీన ! నిన్నుఁ జంపి నా కులము నా కులముగాకుండ రక్షించు
కొనెదను చూడుము. జయ్ భవానీ మాతా (చంపబోవును.)

రోష—(అటంకపరచి) రాజా ! ఈ పశువును ఈ యాడువానికన్న
హీనుడగు వందను చంపిన మీ కేమి గౌరవము గల్గును. చం
పఁదలచియున్న నేను చాలనా ? మీదనుక రావలెనా ?

శివా—(శాంతించి) ఓరీ రామోజీ ! నీవు దోహము చేయదలంచిన
కృపామతియగు రోషవారకతంబున నేబ్రదికితివి. ఇక పొమ్ము.
నీవు మూఁడునాళ్లలో నారాష్ట్రమును వీడి యేపరభూములకైన
నరుగవేని శిరచ్ఛేదనము తప్పదు. పొమ్మావల.

రామో—(సిగ్గుపడి నిష్క్రమించును.)

శివా—తరుణీమణి ! మీ ధైర్యమునకుఁ గడుమెచ్చితి.

రోష—మెచ్చితవా ! మెచ్చి నన్ను కరుణింతువా !

శివా—తిరిగి మొదటికి వచ్చితిరా ! నేనిచ్చిన వ్రత్యుత్తరము లింతలో
మరచితిరా !

రోష—నాథా ! ఇంకను నీకు పెడదారియేనా ? నేను నీరాణి నైనచో
రాగల లాభంబు లాటోచింపవైతివిగదా ! ఔరంగజేలు మొ
గల్ సామ్రాజ్యాధీశ్వరుడను పేరేకాని, కడమ రాజ్యతంత్ర
ములన్నియును నాకు కరగతంబులే. నాసోదరుఁడు నాగీచినగీటు
దాటువాఁడుగాఁడు. కావున నామాట వినుఁడు.

సీ. యవన సామ్రాజ్యంబు నవలీల గ్రహియించి

నీకరంబులలోన నిలుపుదాన

శాసించి బొమముడి వేసినమాత్రాన

నృపుల నీసన్నిధి నిలుపుదాన

ఘనప్రేమరస తరంగముల లాలించి, నా

కుంతలచ్ఛాయను గూర్చుదాన

దక్షిణావధము సంతటిని నీచేత, న

శేయంబుగా నేలఁ జేయుదాన

తే. గీ. చెలిమి నీకనువ ర్తినై మెలఁగుదాన

కులసతివిధాన సుఖములు గూర్చుదాన

ప్రాణనాయక ! యింక శాత్రువంబుమాని,

యింక పాలింపవే మొక్కుకులిడెడుదాన. (మొక్కును.)

శివా—(వెనుక దగ్గును.)

రోష—(యథాప్రకారముగ నుండును.)

శివా—(నవ్వుగ) ఇప్పుడింక నాకేది కర్తవ్యము ! ఏదిమార్గము ! నిష్కళంకమై నిర్వాజ్యమై యొప్పు నగాధమగు ననురాగ సముద్రమున మగ్నయై యీనతీమణి తలమునకలగుచున్నది. నాపైగల మోహమున, నీకాంత, తనయనురాగ మహాభూతమునకు మహాధీరస్వాంతయై తన పంచప్రాణములను సకల మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యమును సయితము బలియాయ నుద్యోగించుచున్నది. నన్ను నిరుపమానమైన మోహాన్మత్తతచే దన బాహుపంజరమున నిడుకొని లాలింపఁ దలంచుచున్నది. ఇన్ని మాటలెందులకు. యీశివాజీ హృదయమున సభిమానమున కేకూత్ర మీ సమయమున చోటులేకున్నను, భరతవర్షమున కంతటికీనాడే స్వరాజ్యము సమకూరియుండును. చిరకాలము నుండియు నేనొనరించుచున్న ప్రయత్నములెల్ల సఫలీకృతములగునుగదా ! ...కాని, అట్టిదుష్కాలమీ మహారాష్ట్ర రాజ్యమునకుఁ గలుగకుండునుగాక ! ఇంతవరకుఁ గళంకితముగాకున్న

నాప్రేమధనము నీతుచ్చమైన మొగలుసామ్రాజ్యము కొఱకై
అడుదానిమూలమున విక్రయింతునా ! ఛీ ! ఇది మిగుల నై
చ్యము. మిగుల హీనాతిహీనము. ఒక్కభరత సామ్రాజ్యస్వ
రాజ్యమేకాదు. నవఖండ స్వరాజ్యాభిషేకమునైన నిట్టి తుచ్చ
మార్గమున నభిలషింతునా ? ఆత్మశక్తిచే విజయుండనైన ధ
న్యుడను. కాక గతింతునా నన్నమీరినవారు ముప్పదిమూడు
కోట్ల హైందవులులేరా ? వారలే జయలాభము నందుదురు
గాక ! ఇట్టి దురాలోచనము నాకనర్హము. అధార్మికము. దు
స్మృహమా ! నన్ను వెంటాడింపకుము. మోహమా ! నన్ను
కలతబరువకుము. మహావీరాధి వీరాలంకృతమై పూజ్యవంశ
మైన మాభరతమాత నేనీ నైచ్యకార్యము నొనరింపకున్న నగ
తికయగునా ? నా యీ దుశ్చేష్టచే నఖిలభారతీయుల కన్నీరు
గారదురపిల్లజేయను. తల్లీ ! భవానీ ! నన్నధర్మమునుండి ర
క్షింపుము. రక్షింపుము.

రోష—(తటాలున శివాజికడ్డముగానరిగి) ఛీ ! మగతనములేనివాఁడా
పోవనుంటివా ! నా ప్రార్థనములెల్ల నిరాకరింపబడినటులేరా ?
పాదములపైబడి వేడుకొనినను, నీకుగానిచందమున నూరకుం
టివా ! నేనుఁజూపిన యాశలెల్ల పెడచెవినిబెట్టి నావలన నీకుఁ
గలుగఁగల యమితలాభమునైన గురుతింపక నన్ను తృణప్రొ
యమగఁ జరిగణించి నాయూహలను భగ్నముగావించితివా !
కటకట ఎంతవైరాళ్యము ! ఎంతయాశాభంగము ! ఈగాయ
ములులేని కత్తివేట్టులచే నాహృదయమునిట్లు రక్తమయము
గావింప బాడియా ! ఇంక నాకీధరణ్ణిపై నేమియునులేదా ?
లేదా ? సౌఖ్యమా ! మనకిక నేటితో ఋణముదీరిపోయినది.

ప్రణామమా ! నన్ను వదలిపోవచ్చు. మానసమా ! క్షామముల
దాల్చుము. శోకమా ! నీకును నాకును నింకమీడట పరమ
బాంధవ్యము. ద్వేషమా ! నామానసపీఠమున నీకిక సమున్న
తస్థానము నొసంగితిని రమ్ము. నాయండకు రమ్ము. రాజా !
ఓ శివాజీమహారాజా ! నీయభిమానమును నీయందే భద్రముగ
నుండనిమ్ము. నా ద్వేషప్రాబల్యము నిదే నీయభిమాన మాన
సమునకుఁ బ్రీతిస్ఫుర్ధిగా సంపూర్ణున్నాను. ఆడుదాని దానమును
నీవు పరిగ్రహింప నక్కఱలేదు. కాని యాడుదాని ప్రతీకార
మును సహింపుము. సహింప సంసిద్ధుడవు గమ్ము. ఛీ ! ఛీ !
హేయాకృతి ఓకన్నులాగా ! మీకేమైన చాంచల్యము గలి
గెనా ! ఇంతకాలము నీశివాజీ నవనవాంగకములు మీకభినవ
కందర్ప సుందరములై తోచెనో అవియే నేడు మీకు మిగుల
నసహ్యములై కనబడుటలేదా ? కానిమ్ము. ఓరాజా ! అబల
ప్రార్థనము నాదరింపని కఠినపాపాణ వృద్ధయా ! చూడు
మింక రోషనార ప్రతాపమును ఏనాపరాక్రమ ప్రాచుర్యము
చేత మొగిల్ నామాజ్యమును నీకరగతము గావింప నెంచితి నో
యాపరాక్రమముచేతనే నిన్నును నీకుటుంబమును నీ సర్వస్వ
మును వినాశనమొనరింప దృఢప్రతిజ్ఞబద్ధనై యుంటిని. నా ద్వే
షాగ్నులు నీపరాభవముతోఁ గాని చల్లారవు. వినుము. పట్టి
మాట యనుకొనకు. ఇది నాప్రతిజ్ఞసుమా. కల్లమాటలుకావు.
ఇందులకల్లా సాక్షియగుగాక ! నేను పోవుచున్నాను.

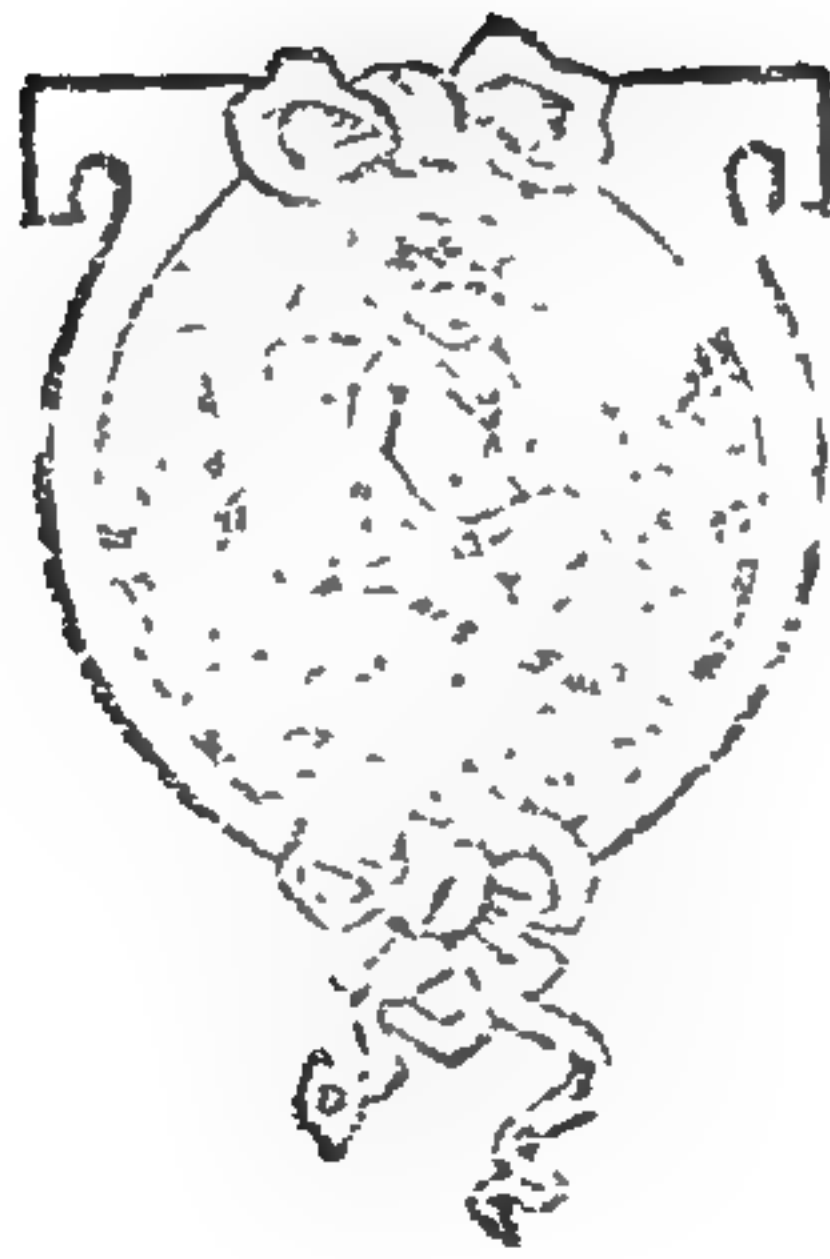
శివా—అమ్మా ! ఒక్కగడియ శాంతింపుఁడు. పల్లకి సిద్ధమగును.

రోష—అరగడియ శాంతింపను. మోలజీఁనొద్ద కొంటరినై పోయెదను.
అల్లాదీన్.

శివా—(ఆశ్చర్యపడును.)

(తెరవోలును.)

రోషనార—తృతీయాంకము.
సంపూర్ణము.

రోషనార.

— ❦ —

చతుర్థాంకము.

(ఒక అడవి మార్గమున)

(రజాక్, దావూద్ అనునిద్దఱు తురకలు పోలి)

రజా—(12.) (సారాతా)గుచు) హరే : భాయీ ధావూద్ ! భూమి
తిరుతాదీ సూరజ్ హకాషం ! తిరుతాలేమ హనీ సద్మా
కున్నా యెగ్గల్ సెప్తామాలేమా యార్ హద్దద్దో పైనా
ఖందా హంతా దేఖో హకాషం భూమి సూరజ్ చండర్
సెట్టుల్ పుట్టల్ హన్నీ గిర్గిరా గిర్గిరా తిర్నూతాయ్. నీకూ
హగ్బడిందీలేదూ.

దావూ—రే ! బచ్చాష్ ! ధామాహంతా తాగీ తాగీ వొట్టూ మర్సీ
నీకీ హాలాగా వాగ్తావుండావ్ ! మాకీ కూడా కొంచెం పీషా
మే మిగ్గివుడాదీ లేమరా హంకూ ధోడాడేవ్. (కొంచెము
తాగి) హరేహా ! పీనేనే కైసా మజామిలారే రజాక్ హదీ
తెగ్గోడీ భియతీ దామా భావాలా తాగేదాన్కీ పైనా లాగే
దామా ధాగీ వాగేవాన్కీ తెల్లొక్క చ్చోమణి హై నీగాని
మిగ్గ తాఖత్ నహీహైరే ! భరాభర్ వెట్టోడి రరా
రూడా మన హిందూదేవం మీద హ మి యేకే తప్పు

మాకీ భిలాతీ ధామామే ఘుసల్ సేయ్. (గంతు
తాగును.)

రజా—అచ్చారే బచ్చా ! ధోడామైభీపిపుంగా దేదేవ్. (పుచ్చు
కొని) హంగ్రేజ్ వోడిషక్తీమామర్ధ్యం నీకీ కైసామాలుం హ
య్యందీరే ! దావూద్.

దావూ—హరే భాయ్ ! మైక్యాకహుం బరాబర్ సునో పివాజీ
కాములుక్ మే సూరత్ కా నామ్ సే ఖుబ్ సూరత్ నగర్ ఏక్
టోహై మాక్తా పరంగీ బుద్దాకేచ్ అంగ్రేజ్ లోక్ సబ్ ఆకర్
గిడ్డంగీభాత్ బనాకర్ హిష్టూ హిష్టూ బ్యాపార్ నడిపిస్తా
వుండార్ హిష్టట్కీ వాఖా భర్సాల్ కా, మాగాడి; మై ఏక్
బుద్దగీజ్ ఖాడా నొకర్ పనిలో వుండేతప్పు యేఖిమూమిష్
సాబ్ జేఫ్ లియా.

రజా—(వినుచు తాగుచుండును.)

దావూ—హరే ! భద్మాష్ ! హాధా బుడ్డీ హాకర్ పేచి ధన్యా
భెన్యా లేకుండా వుంజావ్ ! వోధోడా హాకూదేవ్ !

(లాగుకొని తాగును.)

(పాట.)

రజా—పైసా బాత్ బోలో మత్ పాపం మిల్తా
భార్యా బాత్ బోలో మత్ కారం హోతా
భారూకా బాత్ బోలో తఫ్తూర్ నహీ
ధారువాఖ్తీ వు.డేతో తక్కూం హోగా.

దావూ—సచ్చిబాత్ రే రజాక్ నీకీ తెలంగీ హిందూస్తాన్ మిలాకే
భ లే కపితం బోల్తావ్ నీకీ యెఖ్డా నేర్సీ వుండావ్ !

రజా—హరేయూర్ ! మేం ధెలంగీమే కూడా కపీశం సెప్టారా !

దావూ—హేదీ హేదీ ఖొంచెం ధెలంగీమే కపిధం సెప్పు యింటాం
భాయ్.

రజా—(రాగము తీయుచు) అప్సనా తనామనా...(పాడుచూ ఎగిరి
గంతులు వేయును.)

దావూ—క్యారే ! భద్మాష్ మేం ధాగీ యిద్నీపెట్టిసంతా ధారూ
లేదూ నీకీ తాగిందీ ఎగ్గి గంతుల్ యేస్తావ్ యెద్మా నీకీ
హవ్వల్ రఖం ధారూ హసలే సరిపడదూలాగా తోస్తాదీ
మాకీ.

రజా—అరే ! ఘూరా పాడేరపుడూ ఘంగీరెద్దూలూలాగా భోగం
అమ్మోర్లు హెగుర్తారూలేదు. హాలాగా తోడా ధోడా మేం
కూడా హెగ్గి ఘూపించినాం. హే హే హే హే (వెకలినవ్వు
నవ్వును.)

దావూ—హరే! యూర్! నాకీ ధోడాపైనా మిగ్గేదిలేకుండా హంతా
తాగీ తాగీ ధూలీపోతా పుండావ్ హుసార్ ఖబర్ దార్.

రజా—దావూద్ భాయ్ మేం యేక్ తఫా ఖబర్ దార్ తోటిభాత్
కియూథా.

దావూ—ఖబర్ దార్ కోన్ హైరే ?

రజా—ఖబర్ దార్ జమాదార్ సజాదార్ మజాదార్ అవ్వల్ దార్
అహమ్మీల్ దార్ తానేదార్ యింటా హంతా భాయీ భాయీ
తానాలా రా.

దావూ—హరే ! హరే ! తాగీ తాగీ నాలానాలా ఫేల్తాపుండావ్

హరేయూర్ గుండూలేదూ మండూలేదూ హంకూ బంధూల్
బనాదియూరే ధావూద్.

(పాట.)

పేలూకా మానీ తల్లొపేల్

తలూకా మానీశిలా

శిలా కామానీశంబూ

శంబూకా మానీసిరా.

హహహహ హహ హహహహహహ హహ (వడిపోవును.)

రజా—ఈ యెద్వాయొద్దూ వీకే వీకే ఫాటా పాడీ పాడీ హటా హడీ
హడీ హడీ)మే జమీన్ పర్గిర్ గయా బెర్ హిక్డాఖిద్ నేనీ
హిక్మత్ సహీ ధోదా పానీమే ఖష్టాముంచీ యాడీశర్పర్ డా
ల్కే ఖొట్వాలా! నై తోముష్కల్ మూజాయెగా (నిష్క్రమించి తడిగుడ్డతెచ్చి తలపై కొట్టుచు) రే! భాయీ దా
వూద్ ఉతోరే ఉతో జల్దీ మైరజాక్ హుం దేఖో.

దావూ—(లేచుచు) జరా) రైరో భాయ్ ఉత్తాహుం.

రజా—ఫద్మంది నడే రస్తామే ఏసాసానేసే అచ్చానై భాల్ దేరీ
హువా జానా ఉతో.

దావూ—అరే కొంచెంపేపూలో గొప్పనిద్ర) ఫట్టిందీరా.

రజా—(మారమునఁ జూచి) హరే! దావూద్ ఉస్తరప్ సీదాదేఖో.
షెట్టల్ ఘట్టల్ నడ్మా తూలీ తూలీ వస్తావుందీ షైతాన్లాగా
ఉంది.

దావూ—అరేభాయ్ ఇది తూల్తాఉంది. ధారూతాగిందీ లాగావుందీ
షైతాన్లుఖాడా ధారూ తాగ్తాయిరా?

రజా—హరే ! పయితాన్ సహీభాయ్. అద్మీలాగావుందీ.

దావూ—అద్మీఖూడాసహీ. హాడకీలాగావుందీ దేనో.

రజా—అరే ఇదీ ఫరీకామాఫిహందంతో జిగ్ జిగ్ మెరుస్తావుందీ భాయ్ !

దావూ—హరే నీనిషీరమ్మీద నగల్ గిగల్ ఉంటాయ్. మాకీ తో
స్తుందీ. దీస్కీ రస్తా మే పకడ్కర్ లూతీకర్ లేవుంగా యిలాగా
రా. చాలత్ హైతో దారుమిలేగా.

(చాటున ఉందురు.)

రోష—(ఆయాసమున ప.)

సీ. అకట ! యీచెవిగాడ్పు లాచెవి వీచుచు

మించిస్వేదమునుఁ గ్రీక్కించుచుండె

ఎండమావులఁగాంచి యెంతయు నాశించు

మృగసంతతిని పర్వులెత్తజేసి

వృక్షాగ్రములయందు సక్షి నంతానంబు

దండితృష్ణను నోభు లెండవారై

అమితభయంకరంబైన దావానలం

బెటుజూచినను వనులెల్లఁగాల్చె

తే. గీ. బాటసారులు దాహప్రతాపమునను

చెట్లనీడల విశ్రాంతిఁ జెందుచుండి

రకటకట ! లోకమెల్ల సూర్యతపమున

కడలికంపించి నడచేత బడలసాగె.

అందరకడి కొద్దతీవ్రమున మిగుల నజ్ఞానకార్యం బాచరించి
తినిగదా ! ఒక్కగడియ తాళము. పల్లకి సిద్ధముచేయుంతునని, శివాజీ
పలికెనుగదా ! అట్లువచ్చిన నాకింతశ్రమ గల్గియుండదుగదా ! ఇంకను
మూడుదినంబులకుఁ గాని నేనొరంగబాదు చేరఁజాలనుగదా ! ఈ
గ్రీష్మాశయము దుర్భరలీల నాప్రాణములు తీయుచున్నది, అదిగాక ఈ
యరణ్యము నిర్జనంబైయున్నది; కొంతతడివీ వృక్షచ్ఛాయల నెందైన
నిలచి శ్రమాపహారముఁ గావించుకొందును. (కూచుచుండి) అక్కటా!
నాదైర్యమున సర్థాంశము రూపుమాసినదిగదా !

చ. కటకట ! నామహత్తరజగన్నుత రూపశతఘ్నియందు మ
త్పటు సువిలాస గోళముల బారులుపెట్టి శివాజిమానసఁ
దృటపటుకుడ్యభాగములు బద్దలుసేయఁగ నెంతగాల్పినన్
పొడవడగంగభిన్నమయి పోవ దడేయ బల ప్రసిద్ధమై.

అక్కటా ! బహుకాలమునుండియు నే మహాత్ముని గాఁక్షించి
వలచి నా ప్రాణధనములను పాదాంచలమున సమర్పించితి నో యీ
నిరుపమాన సుందరాకారుని ఆయశేయ బాహుబల సమన్వితుని
మఱువఁగలనా ! మరచి యీ ప్రాణముల నీ శరీరమున నిలుపఁ
గలనా.....ఛీ ! ఛీ ! చంచల మానసమా ! మరల నేమి తలంచు
చుంటివి ! నే నెంత బేలనైతిని ? మన్నానన విభేద కుతూరుని, మన్నా
నన ద్వేషప్రకల్పనాకారుని, మదీయసుఖచింతావిదారుని, నాభూదారు
నిక వలతునా ! వానింగొలతునా ? వానియెడ బ్రీతిఁ దలతునా !...
ఓ శివాజీ హతకా ! ఈ రోషనార చేసిన ప్రతిజ్ఞను విస్మరించునను
కొంటివా ! కాక యీ ఘోర కాంతార మధ్యమునఁ బడి కూర మృగా
ర్భాటముల పాలయి మరణింతుననుకొంటివా ! మరణించినను నిన్ను

ఓజతగనకొంటివా ! నిన్న వలచి నీ ప్రతిప్రేమం గోరిన నన్న కాం
తారముల పాలు గావించి యింట పుఖలీల దాదా కర యుగళ సమా
స్తేషమున జిక్కియుంటిప కాబోలును ! నా శుష్కాధర భాగములీ
వ్యాతపమున నింత శుభ్రజల పానమునకైన నోచుకొనక తల్లడిల్లుచుండ
నీవు స్వదారానురక్తుడవై త న్మధురతరాధరామృత రసపానమున
జొక్కియుంటివి కాబోలును. నే నీ యడవియందు జీవితాశ వదలి
దుఃఖబిందువులు కనుల రాల్చుచుండ నీవు మహామోదమున నానంద
బాష్పములను రాల్చుచుంటివా ! హా ! హా ! నా గర్భగోళము తగుల
బడుచున్నది. నా తెల వేయి చెక్కలగుచున్నది. నా హృదయమున
ససంఖ్యాకములగు శతఘ్నులు ప్రేలుచున్నవి. భరింపజాలదు స్తరము.
దుర్భకము ! దురంతకము !!

(తెరలో చప్పుడు.)

రోష—ఓహూ ! ఎచ్చటనో నరచరణ సంచల ధ్వని యగుచున్నది.
ఇది మహారణ్యము ! దొంగలు కారుగద !!

(రజా—దావూద్ ప్రి॥)

రజా—అరే బే ! మాకీ దొంగల్ గింగల్ మత్ సమర్హా.

దావూ—మేమూ ధొరల్ గిరల్ హై.

రజా—(చూచి) (స్వగ) హరే ! హరే కై సీఖుబ్ సూరత్ ఫక్తీతలదన్నీ
రంభా పూర్వమీ మేన్కా ధిలోద్మాకీ ఫిల్కా వీకి పిల్సీ సవాల్
సేసీ సనాల్ మేగెల్సీ నామాఫిర్ వ్రాదీ దీసీ సగల్ నాకియెంద్కీ
సగల్ ధావూమ్మా యిచ్చీ మే దీన్నీ నిఖాసేస్కుంటా.

దావూ—(తనలో) హరే ! ధీన్కీ సూసినాకాడనుంచీ గుండెల్ ఘు
యల్ ఘుబుల్ హానీ వొళ్ళూ హంతా జల్ జలా జల్ జలా హానీ

మన్నా తెల్వటం లేదూ. దీన్కి మేం మోల్వీఖాదా ధీస్కానీ
యెల్లీ పాదీ షేస్కుంటాం.

రజా—(రహస్యముగ) అరే ! ధావూద్ ! దీన్కి సగలగా నాకీ
వాక్కిహేనా జరూర్లేదూ.

దావూ—(రహస్యముగ) హరే ! దీన్కి షూనేతో తల్లీలాగా
వుదీరా.

రజా—(రహస్యముగ) హలాగావుంటే రజాక్ నీకీ తల్లీలాగా వుంటే
దీన్కి తూఢోడ్దేవ్ ! మేం నిఖా షేస్కుంటాం.

దావూ—(రహ) మాకీ కూడా హదే వుద్దేషం.

రజా—(రహ) హరే ! తల్లీకి యెలాగా పాదీ షేస్కుంటావో !
లుచ్చా !

దావూ—(రహ) తల్లీ హంటే రజాక్ క్యాసంస్తే నాదీ బిడ్డల్కా
తల్లీతే.

రజా—అరే ! తూబడాపట్టే మార్చే వాలాహైరే.

రోష—(స్వగ) ఏరేదియో గుసగుసలావ కోనుచున్నాను. చోరులగు
నెవల దొంగతనము లనవసరము. ఇదేదియో సౌందర్య
భ్రాంతిగా నున్నది. కానీ చూతము.

దావూ—(రహ) రే ! రజాక్ ! నీకూ భీ నాకూ భీ వొకటి వుద్దే
షం వుండిందీ హచ్చానై. మనమే మనం లాడాయ్ షేస్తా
వుంటే యదీ హడావ దూ భాగ్జాయెగా. అంద్కీకోషం ఎవ
క్కి యిది నిఖా షేస్కుంటాదీ హద్దీ ధానీషమ్మతంసే మనం
నద్వావాలా. నీకీ హదే హషక్ హయ్యేతో నాకీ షమ్మతం
నాకీ హదీ హషక్ హయ్యేతో నీకీ షమ్మతం కావాలా.

రజా—(రహస్య) అచ్చా ! చెలో ! దాన్కి హద్దూదాం.

దావూ—(దగ్గరకుబోయి) అగే బాలా ! నీదీ మీనా మాకీ హా
పక్ కుద్రిందీ మాలా. ఒల్లీ ఒల్లీ సునో మాదీగోలా.

రజా—హీనోక్కి నీజవాబ్ ఒల్లీ దేనా రంగత్వాలా ! మేం పెప్తేతో
యిడ్కి పస్కుల్. ఈడ్కి పెప్తేతో మాకీ పస్కుల్.

దావూ—(13.) అగే ! ప్యారీ ! సీతీ సుసేతో హడావాడ్ వున్నావ్.
హీదీసుసేతోభడిజంగిల్. హిక్డా సూసేతోనీకీ ధిక్కుమొక్కు
లేమా. మాకీ దోనోకూభీ సీదీమీదా...సా...లా...సా...
లా హాపక్ తగ్గి దీ. హందూకా పేతా ఈడ్కి పేస్కుంతుతో
నవ్వా మాకీతల్లీ. మాకీ పేస్కుంతుతో నవ్వా యిడ్కితల్లీ
నీకీ పరీగా డేఫ్ కిర్ మాకీ లాద్దర్ వాక్టీ మున్నీకి ఫసంద్ సేసి
మాదీ రూపం గీసం హుందం సంధం థవుల్ ధర్పం సూసీ
నిఖాసేస్కా. మా దీ హలోచనాయిన్కో.

రజా—ప్యారీ ! నాకీ నీదీ నీఖాసేసేతో బిలాతీనారూమే. ఘుసల్ సేపి
స్తాం. పలోచి చూ మెహర్ బాన్ పేయవాలా.

దావూ—మాకీ ఒల్లీనిఖాసేస్కా. మేం హైద్రాబాద్ నబాబ్ గార్కి
థాతా గతీమస్కథూ.

రోష—(స్వగ) నాహా సుమానిము స్థిరమైనది. ఇప్పుడేమి చేయవల
యినోకదా ! వీరకత్తులకడ సాకటారి పనికిరాదు. పోనిమ్ము.
నేనానంగజేయి సాకటారి ని ఎక్కడరముచూపుదునా ! వీరు
మా రాజ్యములోనివారు కానిచో నేల భీతినందుదురు ? ఇది
గాక వీరునేసీ పొంతములఁ దిరుగుచుంటినను దుర్యశము సయి
తము వ్యాపింపఁజేయఁగలరు. నాసోదరుఁ డిది యెరింగిన మిగుల

సపాయముగదా! కానిమ్ము. కత్తికన్న కలముకన్న మిన్నయగు
సౌందర్యయుధముచేతనే జయించెదఁగాక !

దావూ—ప్యార్ ! నీకీ హలోచన హాయిందిలేదూ !

రజా—జల్దీబోలో బోలో.

రోష—సుందరాంగులారా ! మీరిరువురెవ్వరో నేనెరుంగవచ్చువా ?

దావూ—మేం హైద్రాబాద్ సవాబ్ గారీ తాతామన్నడూ హానీబా
లింది లేదుబే.

రజా—మేం మన్నడూ భీనై కుభిభీనై మేం భీజాపూర్ సవాబ్
దివాన్ హై.

దావూ—ఈడూ దివాన్ నై దివానా హై.

రోష—నేను మీయిద్దరిలో నీరజాను గుర్తించితిని.

రజా—(అనందముతో) అచ్చా ! ప్యార్ ! హంకూ మామ్మిభల్లంలా
గావున్న నీజ్జేమ్మీద వొక్క ఘుమూహాప్పించూ (దగ్గరకు వ
చ్చును.)

రోష—ఉండుండు. నన్నీ రెండవవానిని సరిగాచూడనిమ్ము. (చూచి)
అవునవును. ఈదావూదే మిగుల సందగాడు. నేనీతనినే కోరు
కొంటిని.

దావూ—బహూత్ లక్ష్మీర్ ! తమాంనసిబ్ ! ఆవ్ ! బాలా ! ఇధ
రావ్ ! (గీ.) (రోషచాలాను సమీపించును.)

రజా—(అడ్డంకుపెట్టి) జవ్వాద్ ! ఏముబొరత్ పహిలే కోన్నానాం
బోలాశే !

దావూ—అభీతఫా సెప్పిందీ మాటానికార్స్ ! హంపర్ కర్తాబజర్ దీస్తీ

కర్తా క్యా హైతూ ? నీదీమూజేఫ్ కర్ పై తాన్కాచూఫిక్ వుండి
హానీ నీకీ చోక్ కర్ నాదీమూబా హాషక్ వింటి.

రజా—దేఫో! అబీదేఫో! దీన్కీ మేం యిద్నీయెల్లేఫో ముసల్మాన్ కా
బచ్చా సహీసవర్సూ! తూఖబద్దార్!

రోష—అయ్యో! దావూద్! నీవీజూరూపిబారి నన్ను విడిచెవవా!

రజా—క్యా బే! నామద్దామాటాసెప్తార్! దావూద్కూ యియ్యాల
సంపీయెసీ ఖబ్ స్తాన్కీ గోరీక పై నీకీ నీఖా సేవ్కూటాన్కీ మాకీ
తియూర్.

రోష—దావూద్ నన్ను రక్షింపుము. రక్షింపుము.

దావూ—మేరీప్యాజాన్ తూథర్ నో! ఈ యెథ్వాసేసే ఫిస్కీ-మాట
ల్యే మూజీఖాతా లేమా. నీదీజాన్కోషు మాదీజాన్ ఫోద్దు
దేఫో.

రజా—అవ్ బే సాలా (కత్తిమాయును.)

దావూ—నీకీ తగ్వార్ లాగేఫో మాకీ భీ తయ్యార్ కోషు .
(కత్తిమాయును.)

రోష—(స్వగ) ఒకడుచచ్చినచో రెండవడు సులభముగా నా పా
లగును.

రజా—దేఫో! మేరాచాలక్ మైతాన్.

దావూ—మేరాచాలక్ భీ దేఫో కే హైవన్.

(ఇద్దఱును సాముచేయబడును.)

దావూ—దేఫో! నీదీ ఖానం హాకాషంమే యెగ్గోహాయింది.

(పొడుచును.)

రజా—(మరణించును.)

రోష—(తటాలున దావూద్ క త్తిలాగుకొని) తుచ్చుడా ! చచ్చితివి
నిలు నిలు. ఎందుబోయెదవు ?

దావూ—అరే ! అరే ! హెంతా మోషం అరే ! షైతాన్ సబ్ కరో!
నీకీ ఖ త్తల్ షేస్తాన్ !

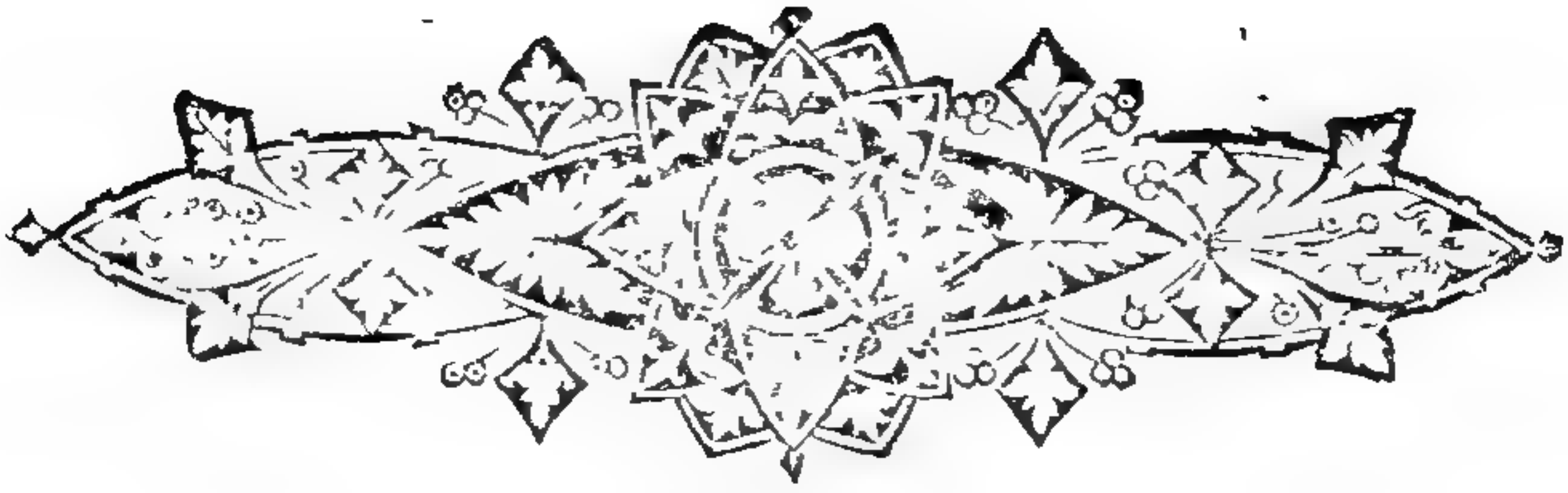
రోష—తుచ్చుడా ! ప్రేలబోకు. (పొడుచును.)

దావూ—హా అల్లాయాఖుదా (మరణించును.)

రోషనార—చతుర్ధాంకము.

సంపూర్ణము.

రోషనార.

పంచమాంకము.

ఔరంగబాదు స్వాంతమందలి యరణ్యము.

(రామసింహుడు ప్ర॥)

రామ—(2కి) ఆహాహా !

గీ. నిబిడముగ దశదిశలందు నిండినట్టి
ప్రబల తిమిరముల్ తొలగఁ బ్రభాతమయ్యె
దురిత చాస్యాంధకారముల్ తొలగిపార
భరతభూమికి నింక ప్రభాత మెపుడొ ?

(వినుట నభినయించి) ఈ వంక శబ్దమేదియో వచ్చుచున్నది.
(లక్ష్మించిచూచి) ఇతఁడెవ్వడో మహారాష్ట్రానివలె నున్నాఁడు.

ఇట్లే వచ్చుచున్నాఁడు.

రామో—(ప్రవేశించి) ఓహోహో ! నావంటి యొంటరి బాటసారియే
మరి యొక్కఁడు తారసిల్లినాఁడు. (ప్ర॥) అయ్యా ! మీరె
వ్వరు ? ఎందాక గమ్యస్థానము ?

రామ—నేను రసపుత్రుఁడను. నా పేరు రామసింహుడు. జయ

పురాధీశ్వరుడను. మోలజీముకడ సేనాధిపతిని. ఇప్పుడటకే పోవుచున్నాను.

రామో—భగవంతుడు నా సంకల్పమున కనుకూలముగ మిమ్మిందు తారసిల్లఁ జేసినాడు— నేడెంతయు సుదినము. అయ్యా నేనును మోలజీముకడకే పోవుచున్నాను.

రామ—మీ రెవ్వరు? ఏ పనికై మోలజీమును చూడనరిగెదరు?

రామో—నా పేరు రామోజీ. నేను శివాజీ సేనానాయకుడను.

రామ—(స్వ॥) శివాజీ సేనానాయకునకు మోలజీముతో పనియేమి? ద్రోహము తలంపలేదు గదా! ఏదేని రాయబారమునపై శివాజీ పంపెననుకొండనున్న నేను మొన్నగదా ఆతనిచే మంత్రబోధ చేయబడివచ్చుచున్నాను.

రామో—అయ్యా! మహారాష్ట్రమునకు రాజగడము తల్లివేరువంటిదని మీరెఱింగిన విషయమేకదా? రాజగడ మంతరించినగాని మొగల్ సామ్రాజ్యము చక్కగా త్రీవెలు ప్రాకదు. ఇంతకు మున్నే మోలజీమునేక మారులు జనకు నానతిచే రాయగడమును ముట్టడించెను గదా! కాని దుర్భేద్యమగు నాదుర్గ మాతనికి సాధ్యముగాడయ్యెను. కాని, యాకొట రహస్యములనెల్ల నెఱింగిన సేనాని యిప్పుడాతని కవసరము. కావున, నే నిప్పుడాతని సన్నిధికేగి యారహస్యముల నెఱిగించి..... ఆర్యా! మీ వదన మట్లు జేవ్వరించుచున్నదేల?.....రాయగడమును మున్నూరు భటులతో మూడు గడియలలో ముట్టడింపజేసి...ఏమిది? మహాశయా! తమ కన్నులుగూడ జేవ్వరించుచున్నవి!.....నా సేవకు ప్రతి ఫలముగా మహా

రాష్ట్రమునందలి కొంత భాగమును గ్రహించి దానికి నన్నది
కారినిగా నొనర్పఁ బొర్లింబి -

రామ—(కత్తిదూసి) నీచా ! పయోముఖ విషకుంభమా ! మ్లేచ్ఛా
భిమానీ ! మాతృద్రోహీ !

రామో—(కత్తిదూసి) ఆ ! ఏమిది ?

రామ—ఓరి ఛండాలుడా !

చ. అరులనుజేర సిద్ధమయి నట్టి దురాత్ముడవీవు దుష్కియా
చరణ మొనర్చి పూజ్య స్వపసత్తముడైన శివాజి వీడి యా
పరమ దయాళు నన్ను నపారముగాఁ దిని నేటికొక్క నే
ర్పరినని శత్రుసేవకిటు బాల్పడినాడవె బాలిశాధమా !

ఓరి దుష్టబుద్ధీ ! కేవలావతార పురుషుని, భారత రాజ్య సేవా
పరతంత్రుని, సత్యశీలుని ఉదార హృదయుని, పుణ్య స్వభావుని, శివా
జిని కుటిల తంత్రములచే నంతముచేసి తద్రాజ్యము నాక్రమింప దల
పోసితివటరా ! మందమతీ ? చూడుము నేనే నీ కిపుడు దొరతన
మిప్పించెద.

సీ. కంటకంబులచేత కడుదట్టమై భయం

కరమైన గద్దె సింహాసనముగ

చెవులు గింగురు వడ జేయ జంబూక సం

తతుల ఘోషలు తూర్యనాదములుగ

ఇంక నీ మృతికాల మెపుడని వీక్షించు

రక్షః ప్రతతు లంగరక్షకులుగ

నిను గాల్చుటకునయి నిర్ణయించు స్మశాన
భూమియే నీరాప్త భూమిగాగ

గీ. సతతము గాకిరెట్ట లక్షతలుగాగ
వల్లకాడగు నీ వనవాటముదు
ఖడ్గధారను నీ శిరః కర్తనఁబు
సలిపి నర కాధికారిగా నిలుపువాడ.

రామో—వీమిరా నీ వాచాలత? నీ నీతులు విన విన నీవు గడిదేరిన
రాజద్రోహివిగాఁ దోచుచున్నాడవే! కానిచో నీ స్వామి
యగు మో అజీమున కుపకారము సలుప నేతెంచిన నేనెట్లు
నీవిరోధి నగుదును?

రామ—ఓరి దుష్టమానసా? నీవు నా కొక్కనికే కాదు. అఖిల
భారత దేశవాసులకును తీరని యపకారము చేయు సమకట్టి
నాడవు. నన్ను రాజద్రోహినని నీవు పలికితివి! స్వదేశ రక్ష
ణము నెదుట నాకీ రాజద్రోహ పాతకము తృణప్రాయము.
ఇక నా యుద్యమమును స్పష్టముగ వినుము. నేను మోఅజీము
కడ నున్నటులే యుండి తత్సేనా రహస్యములను శివాజీ కెఱి
గించి తమ్మలమున దేశవిద్రోహ పాతకమునుండి బయల్పడ
నెంచితిని. నా స్వామిద్రోహమున స్వార్థము శూన్యము. కాని
నీవో.

సీ. సోమనాథుని గుడిలో మైలవడిన యీ
భారతీయ మత ప్రభావమునకు
స్థానేశ్వరమున శీతలమైన యాత్మ సా
మ్రాజ్య సమగ్ర శౌర్యాగ్నులకును

అక్కరు ఘాదుషా యంతఃపురమునఁ దూ
 ల్యమున గుంకిన నిష్కళంకతకును
 పరిపూర్ణముగ నలంఘింపచేతఁ బడనున్న
 రాష్ట్రీయ సుజన గౌరవమునకును

గీ. ప్రాణములు బోడునే ప్రభుపరుడు దలఁచె
 భరతమాతృ కుమారుడై ప్రబలె నెవ్వఁ
 డట్టి శ్రీ శివాజిని బట్టి యరులచేతి
 కప్పగింపఁడలంచిన హంతకుడవు.

రామో—ఓరి పరనిందా రోగవీడితుఁడా!

గీ. మొగలు దాసుడవై నీవు మొగలులందు
 జేయు కార్యంబె నేనిందుఁ జేయుచుంటి
 నన్న నిందింప నీకును నాకు నిండు
 భేదమేమి! వాచాల? యీ వాదమేమి?

రామ—వాడమేమా! అట్లయిన వివరింతును వినుము.

చ. పరమదయాసముద్రముయి భాసిలి, రత్నసమాన పుత్తులన్
 వశమతులం దరంగనిన భారతమాత, యుదారగర్భమం
 దరయ శిలాస్వరూపమున నాయతజన్మము గాంచినావురా
 భరతకుమారమారక! యభాగ్యుడ! భారతరాష్ట్రనాశకా!

రామో—ఏమిటనిరా! నేనా భరతరాష్ట్రనాశకుడను. హిందువులకు
 స్వరాజ్య పరిపాలనమున సామర్థ్యమొకటికలదా! అది లేకుం
 టచేతనేగదా యఖిల సామ్రాజ్యమును దోపిడిగాండ్ర పాలు

జేసి దుష్టశాత్రవభేద్యముగ నొనరించినది ! అట్టి దుర్భిక్షము
కలుగకుండునట్లు నేనుతురకల సహాయముంగోరుట దోషమా!
రామ—ఓర్వీదోహత్యా ! నీవంటి తులువలిట్లు ప్రబలి యంతశాత్రు
లగుచుండ స్వరాజ్యపాలనమున హిండువులకెట్లు సామర్థ్యము
వచ్చును ?

గీ. తెలివిమాలిన కృతలే తిండిగాగ

మితినెఱుంగక బలిసిన మిమ్ముమోయ

బలముచాలని యబలయశా భరతమాత

కిపుడె తద్భారమునుదీర్తు హీనకర్మ !

(కత్తి పెరికి మీదికురుకును.)

రామో—(కత్తిదూసి) ఓరీ ! కలుషాత్మా ! నీపొగరణింతును.
చూడుము.

రామ—వలుకుల కేమిలే. నాకత్తి తఱుకు లిటుచూడు.

(ఇద్దఱు యుద్ధము చేయుదురు)

రామ—దేశద్రోహాభిలాషి వగు నీకిడే ప్రాయశ్చిత్తము. (పొడు
చును.)

రామో—హా ! (నేలగులును.)

రామ—కూలితివా ! మంచిపని జరిగినది. ఈవిద్రోహి చచ్చినందున
మహారాష్ట్రవంశ మిల్ల గుండెలపై చేతులిడి నిద్రింపవచ్చును.

గీ. పేనములకు బహుమానరీతులకు దు

రాశ వహియించి, శాత్రువు లందుజేరి

భరతమూలను శోకంబు పాలొనర్చు

ద్రోహులకు నిదియేగతి తుట్టతుదకు.

(నిష్క్రమించును.)

రామో—అహ! గుండెలలో పెనుబాధ. దీనినెట్లు సహించును. ఇంత కన్న వధికమగు నా ద్వేషమెట్లు తీరు?

(పురుషాకృతితో రోషనార వ్రేలి)

రోష—ఏమియిది? ఎవ్వరో పాపము మూల్గుచున్నాడు.

రామో—హా! నేనిక జ్ఞాతుకను గాబోలును.

రోష—(చుట్టునుఁ జూచి) దైవమా! ఈసూర మేమి? విస్మయప్రవ
ముగా నున్నది. ఎ.త యాశ్చర్యకరము. నన్నానాడు బలాత్క
రింపఁబోయిన రామోజీకాడా యాయభాగ్యుఁడు

రామో—దాహము. దాహము. (కన్నులు మూయును.)

రోష—ఈతఁడు తొల్లి నాకపకారముం దలపెట్టినను నాకిప్పుడు
మిగుల జాలి గల్గుచున్నది. ప్రక్కన జలాశయ మున్నట్లున్నది.
జలముం గొనివచ్చి దాహశాంతి జేసెద. (నిష్క్రమించి జలము
గొని నోటఁ బోయును.)

రామో—(కన్నులు విప్పి) హా బాధ బాధ దోహో రామసింహ
హంతకా ఎంతవాడవురా. (కన్నులు మూయును.)

రోష—(స్వ.) రామసింహ దోహో యని పలువరించుచున్నాఁడే!
అతడే వీనిని పొడిచియుండును. నాకపకారము చేసినవాడగుట
నందేహపడునేమో. కాన నేనే మాటాడెదను. (రామోజీని
డగ్గరి) రామోజీ!

రామో—(కన్నులు విప్పి) మీరెవ్వరు?

రోష—పురుషవేషమున నున్న రోషనారను.

రామో—రోషనార! పురుషవేషమా? ఏల?

రోష—ప్రతీకార ప్రయత్నము.

రామో—ఎవరిమీద?

రోష—శివాజీపై, సర్వరాష్ట్ర నాశనముతో పాటుగా తత్పరిణామరణము.

రామో—అహా! మరణకాలమున మనశ్శాంతికరమగు మాట చెవిని బడెఁగదా... ఆయుదఃతము నేను వినవచ్చునా?

రోష—నేనెట్లు శివాజీని ప్రేమించి యాత్మార్పణము చేసికొంటినో నీవెఱుంగుదువుగదా! అట్టి సన్నాతుచ్ఛుడు నిరాకరించె. అది యేకారణము.

రామో—నమ్మక మరల ప్రశ్నించుచున్నాను. నిజముగా నీకాతనిపై విద్వేషమేనా?

రోష—ఆవిద్వేషమే యిప్పుడు నాజీవములను నిలువఁబెట్ట నొవధ ప్రాయముగ పనిచేయుచున్నది.

రామో—ఆనందమైనది. రోషనారా! నేనును శివాజీని ద్వేషించియే యున్నాను. తద్రహస్యప్రాచుర్య దోషముననే దుష్టుడగు రామసింహునిచే నీగతికి బాల్పడితి. బాధ బాధ. (దొరలును.)

రోష—నీకొఱకు నేనేమిచేయుదును?

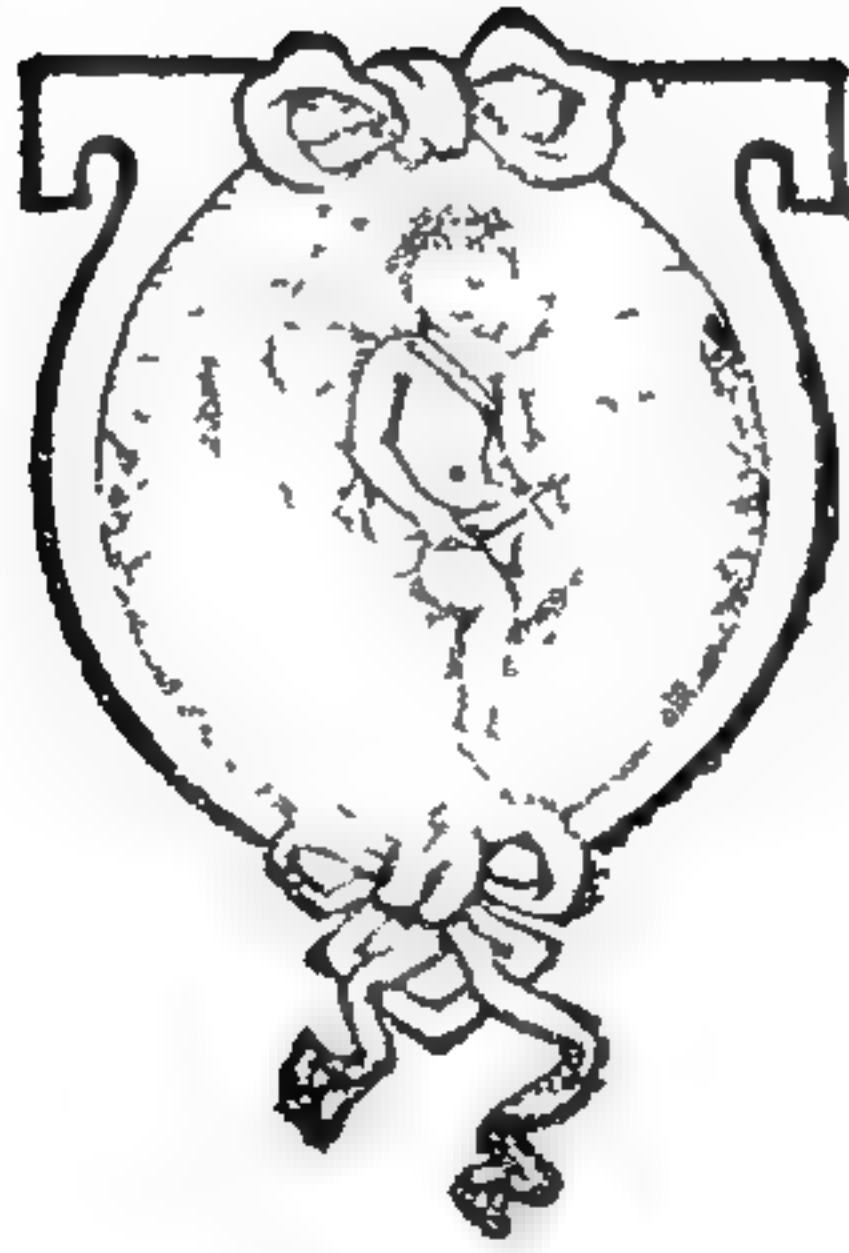
రామో—అట్లుత నేను నీయందు చేసిన దోషమును క్షమింపుము.

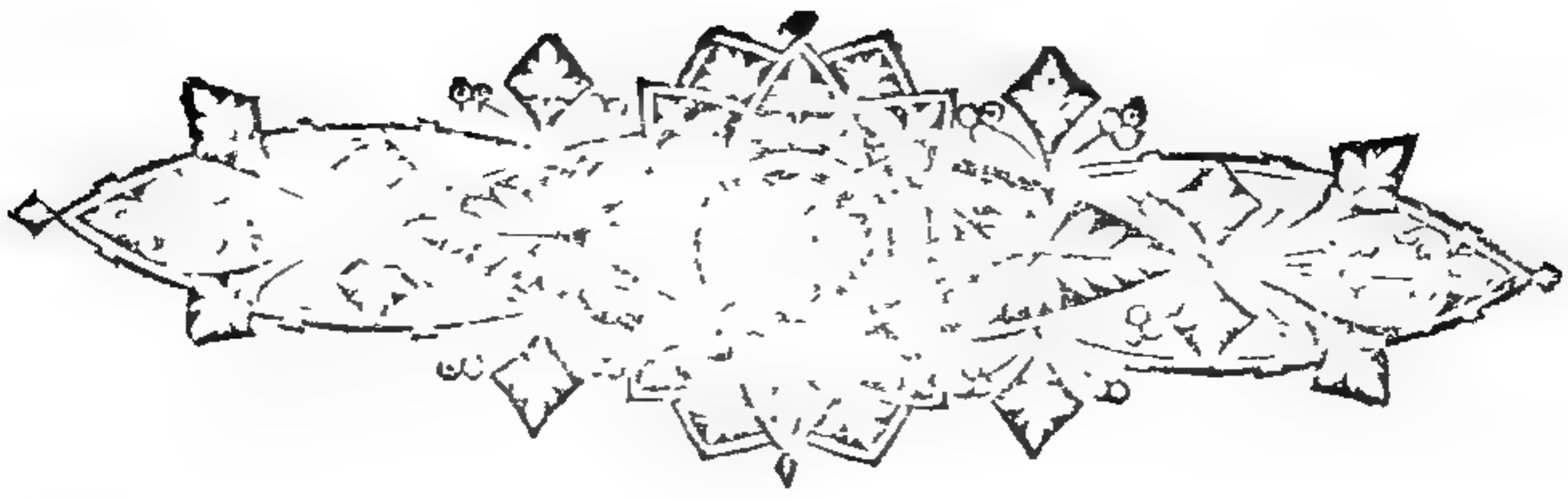
రోష—క్షమించితిని. తరువాతమాట.

రామో—రాయగడరహస్యములను నేను పూర్ణముగ నెఱుంగుదును. మోలజీమున కవి యెఱిగించి విజయము సమకూర్చి శివాజీ యెడల నాకుగల ద్వేషముం దీర్చుకొననెంచితిని. కాని విధి

ప్రతిపూజాఁడయ్యె. ఇంచుక దరికిరమ్మ. (చెవిలో నేమో చెప్పి)
 ఈ రహస్యము మఱువక్షము. రామసింహుని శివాజిని చంపి
 యువనవిజయముం గూర్చిన నాయాత్మ శాంతించును. నేనిక
 బ్రదుకను. హా ! ఈశ్వరా ! బాధ బాధ. (మరణించును.)
 (తెరవాల్లును.)

రోషనార—పంచమాంకము.
 సంపూర్ణము.

రోషనార.

షష్ఠాంకము.

(బొరంగబాదులొన మోలజీం మకాం.)

మోల—(స్వగ) అబీమై క్యాకతుం. హాళ్కా వైసా కూడా మాదీ
ఖజానాలో హిప్పూ లేకుండా ఖాళీనాయ్యూ. పోయిందీ. జల్దీ
శివాజీకూ బంద్ కర్కే తీస్కొయెల్వాలా హనీ పాద్మావాదీ
హుకుం. హీపివాజీకూ షూష్టే హిందూస్తాన్ మే బడా షూ
ర్దూ కామాఫిక్ వున్నాడ్. నాకీ పీషాజీతో లడాయీ హంటే
గుండెల్ గాభా) హాతుందీ. ఈడ్కీతో నేష్టూ పేచీ పాద్మాకీ
జయించీ తే మాకీ ఢిల్లీరాజ్యం హవస్వం ధొర్కూతాదీ. హారే !
హల్లా హెంతకాలం రాజ్యం హేల్నాకా నీయెధ్వా పాద్మా
షచ్చేదీ హగ్బడాలేదు. పాద్మా హవనాలామాకీ రాజ్యం రావతా
హనీ కూకుంటు బడాదేరీ హాతాదీ పీషాజీకా నేష్టూ పట్టీ
ఫాదుషాకా భర్తంపట్టీ ఢిల్లీరాజ్యం పేతాపట్టీ ఫాద్మా హైహా
తాం. హాయ్ రే హాయ్. హాయిరే హాయ్.....అరే ! వీకూ
సాహేబ్ ! హుక్కా లావ్.

వీరు—జీ హాజర్. (హుక్కాతో ప)।)

మోరి—(హుక్కా పీల్చుచు) వో ఆనేవాలా కాన్ హైదేఖో పరూ.

పీరు—సర్కార్ ఫాజ్ దార్ మీర్ జుమ్నా సాబ్.

మోరి—అరే హల్లా ఈమీర్ జుమ్నాగాడూ మాదీ ఫానాల్మీదా
వొఖా షైతాన్లాగా వుండాడు.

(మీర్ జుమ్నా పో.)

మీర్—సలాం సర్కార్...ఫాడూ హుక్కా హెండిక్ తాగ్తూ
హండి ఘుడెల్ మాశీఫాతాయ్.

మోరి—(హుక్కా వడలి) హరే హల్లా నుహ్రా వచ్చేతో మాకీ
ఖుషీనే గాలీ కూడా పీల్చేదాన్కీ నసీబ్ లేదూ. హరే పీరూ
నాల్కా హంతా హిగీపోయిందీ తోడా పానీ లావ్.

పీరు—జీ (నిష్క్రమించును.)

మీర్—సర్కార్ ! శివాజీసే లడాయ్ సేయటాన్కీ వఖత్ హెష్టూ
హెష్టూ హాసీ లష్కర్ హంతా ముష్కీల్ సేస్తాదీ. మాకీ
హుకుం హియ్యనాలా.

పీరు—(ప్రవేశించి మండినీరు తెచ్చియుచ్చును.)

మోరి—అరే ! షైతాన్లా బచ్చా ! యెద్వా భాళీపానీ యెవష్కీ
కావాలా (పానీబోసి) దాహా లావ్. అచ్చా వాలా.

పీరు—అచ్చా సర్కార్. (నిష్క్రమిం.)

మీర్—సర్కార్ దాహా తాగేదీ బద్ సేయండి ! పాద్షావాల్కీ
తెల్పిందీ హంటే మీకీ సాలా మాట తెస్తుందీ. సిచ్చా చీ
చూతాదీ. అదీ ఖరాబ్ పని మానుఅండి.

పీరు—(పో.) సర్కార్ దాహా వొక్కా బుష్టిలో కూడా హగ్బడా
లేదూ సకీ. సాబ్ భాళీ హెళాగయా.

మోత—అరే హల్లా! వొక్టీ భీ లేదూ. మేం యిష్టూ హేం నేయి వాలా. మై క్యాకదుం. ధారు నహి హంటే వక్టీ తప్పిందీ హన్నుమాటా... అచ్చా రే! వీరూ తూ జాకర్ జల్దీ జల్దీసే అన్న బాలామణీకీ లేక రావ్.

వీరు—బాలామణీ బోలేతో కాన్ హై సర్కార్.

మోత—అరే పాగల్ బాలామణీకా నాం మేరీ భోగంవాడూకా నాం సీకీ హింకా తెల్సీ లేదూ.

వీరు—భోగం హమ్మూవోచూ ఏసాబోలోడీ హిష్టూ నూకీ భాగా మాలుం హయ్యిందీ! (నిష్క్రమిం)

మిర్—సర్కార్ వజీర్లూమేం మంచీషెప్తాం. హుజోర్లూమిరూ హిన్నోవాలాహుంది. ధారు వ్యారీ హుక్కా మూడూ యి డ్దీపెట్టండీ. ఇనిహల్వాటోచేతా మీకీ రాజ్జే రాచఖాజ్జే హన్నీ యాద్ లేకుండా హయ్యిపోయిందీ.

వీరూ—జనాబ్ మాలా మాలా మోషం హయ్యిండీ. బాలామణీ మీరూ పైసా యియ్యాలేదూ హనీ రాత్రీ రాత్రీ జేరా యి డ్దీ ధాడ్తీసిందీ.

మోత—(తెల్లపోయి) హరే! ధాడ్ హల్లా నూదీ లక్ష్మీర్ తక్కార్ నేస్తాడీ తోస్తుందీ. నూకీ పానీలేదూ మారాబ్ లేదూ మేం యేమిషేయవాలా మీవీ దిల్ హంతా గభ్రాయించిపోయిందీ హిష్టూ..... అరే యిది హంతా మీర్ జమ్మాకామో షం బాలామణీకీ ఫరార్ నేయించి దారు హంతా దానీయే నీ మూదీఖంట్లంమీద ఖత్రీ యేసినాడ్.

మిర్—సగ్కార్ హల్లా కా ఖనం. మాకీ వాక్టీ కూడా తెల్పిలేదు.

మోల—బాప్ రే ! బాప్ ! చార్ తందుల్నే చార్ హజార్ రుప్యాతి నీ
యేసీ మాకీ షరీఫ్ నీసీ యెల్లీనావ్. బాలామణి బాలామణి మై
క్యాక హుం ?

(రామసింహుడు పల్లి.)

రామ—బావరాజా ! సలాము.

మోల—రాంసింగ్ ! హిష్టూ మాకీ డిల్ హంతా గాభ్రాగా వుందీ
మాకీ సలాం గిలాం మాలుం హళాతాడీ లేదూ.

(ఇటు నటు తిరుగుచుండును.)

మిర్—(స్వగ్) హీ రాంసింగ్ బద్మాష్. దుష్మకామాఫిక్ హగ్బజ్
తాదూ. షివాజీకి యువరాజ్కీ నేవ్తం పేసీ గడ్ బడ్ నేయ్
వాలా యాడ్కీ వుద్దేషం హుందీ వానీ మాకీ తెల్పిందీ.

రామ—(స్వగ్) యువరాజు స్థితి యిప్పుడు మాకనుకూలము గనే
యున్నట్లున్నది. సారాయి సరిపోవుటయు బాలామణి పాతిపోవు
టయు ధనాగారము ధనాభావ మగుటయు మాకనుకూలములే
శివాజీ మహారాజుపుడీ మూడును పంపినాడు. కానీ చూతము.
(పల్లి) సగ్కార్ మేమందఱమును మీశ్రేయముం గోరి నడు
ములు కట్టుకొని యుండగా మీరేల విచారించవలయును ?
తమ దుఃఖమునకు హేతు వేమి ?

మిర్—(స్వగ్) ఈడీ మిథా మిథా బాత్ హి నేతో మాకీ ఫేట్
హంతా మండీతోతూంద. దుష్మన్ నాలా.

రామ—(ఉత్తరమును తీసి చూపి) యువరాజా ! మీకవ్వముం దీర్ప
దలచియు శివాజీ మీకీ యుత్తరమును వ్రాసినాడు. (ఇచ్చును.)

మిర్—(ఆత్మముతో) క్యా ? క్యా ? మివాజీ బద్మాష్ మిక్కి ఖత్
వ్రాసిందీ నర్కార్ ? జల్దీ జల్దీ లిఫాఫా సింపీయేసీ కాగజ్
భోల్కే సద్మండీ ఆదూ మస్కీ బడాదుష్మన్.

రామ—మిర్ జుమ్మా ! ఏమి నీకీతొందర ! నీమాటల తీరు చూడఁ
గా నీవే ప్రభుఁడవుగను, యువరాజేశ్వర్యుఁడగు, నున్నట్లు
న్నారే ! నీకాటి తెలివితేట లీయవరాజునకు లేవని తలంచి
యేనా మితిమిరి బాపించెదవు ! ఒడలు తెలిసికొనుము.

మిర్—బద్మాష్ ! నిష్ప్రయంగా నీకీ చుష్మన్ వుండాన్ రా.

రామ—హీనజాతకుడా ! మితిమిరిన ప్రసంగమేల చేసెదవు ? దుష్ట
వాక్యము లాడితివా. నాలుక చీల్కలు చేసెద. జాగ్రత.
(శ త్తి దూయును.)

మిర్—(శ త్తిదూసి) బద్మాష్ ! క్యాహైరే ! సెప్పేది త్యాగం సేసే
దీ తోగం లుచ్చా ! లహాయ్ సేసేదీకీ ఖిషీవుంటే ఆవ్ రేసాలా.

మోతి—(నడుమనడ్డుపడి) రైర్ జీ ! రైర్ ! హల్కాబాత్ మే హుగ్గి
హం సేస్కుంటారూహెంద్కీ ? (ఉత్తరముచూచి) రాంసింగ్ !
ఖత్ మేఉన్నభాత్ నాకీ మాటుం హాయిందీ లేమా సద్మిష్
ప్పు భోహా (ఇచ్చును.)

రామ—(చదువును.)

రాజగడము.

శ్రీ యువరాజగు సుల్తాన్ మో

జిల్దీంగారి తివ్యసముఖమునకు—

యవససామూర్జ్య శ్రేయోభిలాషియగు శివాజీ వ్రాయు
విశేషార్థములు.

శ్రీ యువరాజా!

నీవు నీతండ్రిగారి యాలోచనవలన నాతో రణమూచరింప నడు
దెంచితివని తెలిసికొంటిని. రణము కేవలమిప్పు డనవసరము. ఏమనిన,
నాకు మీరాజ్యములపై భ్రాంతిలేదు. నారాజ్యమే నాకధికము. అది
గాక మీరు జన్మముచే మహమ్మదీయు లయినను, హిందూదేశమే
మీకును నివాసమగుటచేత మీరును భారతమాతృ పుత్రులే. అట్ల
గుటచేత సాదరప్రాముఖ్యములమగు మనలో మనకు గలహములు పనికిరా
నివి. మీతో మైత్ర్యమే నాకు ప్రీతి. కావున నాస్నేహమునకు బ్ర
మాణముగా నీలేఖతోపాటుగా కొన్ని బహుమతులను బంపితిని. ద
యతో స్వీకరించి మాస్నేహమును నిలుపవేడు

మీహితుడు,

“శివాజీ”

లేఖాంతర సందర్భమిది. ఇంక శివాజీ పంపిన బహుమతులు
రెండులక్షల రూపాయలు. ఇద్దఱు వేశ్యలు, రెండుపెట్టెల సూరతు
సారాయిబుడ్లు. అవి యావల గుడారమునందు పెట్టించితిని. తమ యా
సతిప్రకారము వర్తించెదను.

మోరి—హరే! ఖుదా! మాకీదిల్ ఫసం హైనా బహుమానం పంపి
నాడ్. దో లక్షామిల్లా దో కంచెక్ దో పెట్టి షూతల్ దారూ
వారెవా! రాంసింగ్! శివాజీ హంటేనాకీ దుష్మన్ తల్సిందీ హిం
తాకాలం శివాజీ అచ్చా అద్మీలాగా హగ్బత్తాడూవోయ్.

మిర్—సర్కార్వార్క్ బుద్ధిష్వాధీనం లేదూ తోస్తూందీ. బద్మాష్
శివాజీ యేసీనా పట్టిమే మీరూ పడిపోయి అచ్చా వాలా

హనీ తల్పీనార్. సానీ సూనీ సారా సూనీ మీకీ ఆక్కల్
ఘుమాయించిందీ. మీరు ఘాస్తే ఘోటా బచ్చా! మేంయిలా
గంటే ముల్టా పల్టా బాపారం మాలా మాలా ఘాచీ వుండాం.
షివాజీ మీకీ మోషం తల్పీనాడ్. మాదీ మాటా బుడ్డా
అద్మీకా మాటా ధోడా ఖాతర్ సెయ్యండి సర్కార్. మాదీ
వరీరం బాద్షాకీ భాల్ ఖిన్ సీదాఖల్ పర్సీ వుండాం. హిష్టూ
ఆకర్. పాద్షాకు దోహం నేయివాలా హంటే మీకీ ఘం
డెల్ ఘుబుల్ మంటాయీ సర్కార్.

మోలి—మీర్ జంలా బాత్ కరో మత్. ఛూప్ రహూ. రాంసింగ్
షివాజీకీ మీకీ బాగా నేవ్తం పేయించే భారం నీదీ వీరూ
జల్దీజావ్. షివాజీ పంపించినా దారుల్కా ప్యాదీల్కా
హిలాగా పంపీ పైసా ఖజానామే పెట్టమనీ పెప్పు.

వీరూ—అచ్చా సర్కార్ (నిమ్నః)।

మోలి—సలాం రాంసింగ్. మీరు హింకా హెల్లండి. సాలా ఖుషి
పేసినార్ మీకీ. మీర్ జంలా తుంబీజావ్.

మీర్—సర్కార్! షివాజీ మీదా లడాయీ పేసేధాన్కీ హుకుం
యిప్పించండి జల్దీ.

మోలి—అరే మైరాన్. ఛూప్ రహూ ఖిర్ భీ మై కహతాహం
జా ఇథర్ నీ నీదీ మాటా హస్తే. హస్తే. హలో పిస్తాం.

రామ—(స్వః) ఈధనము, ఈవేశ్యానుభవము, ఈసారాయి తీసు
వరకు అనగా అధమ మొక నెలదినములీ మోలిజీ మీలోక
మున నుండదు. ఇరదు తిరిగి పునర్జన్మ మెత్తి కన్నులు దెరచు
వచ్చుటకీ శివాజీ చేత సింహగడమే కాదు. దక్షిణావధమే

జయింపబడును. నాకర్తవ్యముం దీర్చితి. ధన్యుడ. (వగ్గి)
యువరాజా ! సెలవు. (నిష్క్రమింప)

(రామసింహుడు నిష్క్రమింప)

మోల—మీర్ జుంలా. మై తీస్తీతఫా బోల్తాహుం జాన్ జల్దీ.

మీర్—(స్వగ) యువరాజ్జీ యిడ్నీ యెల్లతాస్కీ మన్నూ రాదూ.
క్యాకరుం. సాబ్నా వుండి జగ్గరే పనీ షూస్తాం. (నిష్క్రమింప)

మోల—అరే షువర్కా బచ్చా ! వీరూ జల్దీ ఆ జాన్ ! క్యా పాస్తే
ఎత్నా దేవీ.

వీరూ—(బుద్ధతో వగ్గి) ఆతాహుం. సర్కార్ ఆతాహుం.

మోల—(తగ్గి) వా. వా. సూరత్కా దారూ కైసా మజాహై.
హీదీ ఫరంగీ హంగ్రిజ్ లోక్ వీనేకా దారూ కావాలా. శివా
జీకా మెహర్బానీ సే హంకూ మిల్ గయా. వీరూ ! జల్దీ జాకో
ఖంచన్ వాల్కీ లే ఆన్.

వీరూ—అచ్చా సర్కార్ (నిష్క్రమింప)

మోల—(తనలో) హరే ! నసీబ్ హంటే మాక్సీ కాని యెవడ్కి
హుందీ నసీబ్ ! అచ్చా వఖిత్ హల్లా మాక్సీ ఖావాలే
హన్నావన్నీ యిచ్చియేసినాడ్ నసీబ్ కావఖిత్ ఆయాతో.
ఫేడాఫడే భెల్లం ఖావాలా బొర్క్యా ? హరే ! దేఖో దేఖో !
దోఖంచన్ ఆతీహై హుమాల్సే హుండ్వాలా. (తగ్గిగును.)
(చంపా చంబేలీ అను ఇద్దరు వేశ్యలతో వీరూ ప్ర.)

వీరూ—సర్కార్ ! హిద్దో భోగంవాల్లూ వచ్చినార్ ఖిండ్లూయిప్పీ
షూడండీ. (స్వగ) బాపే ! యీళ్ళాహందంషూస్తే నాకీ
టిల్ ఖరాబ్ హతాహుందీ.

మోరి—రే ! లుచ్చా వీరూ పీల్కి షూసీ ఘుట్కుల్ యేస్తావుం
డావ్ బే. జావ్ బద్మాష్ (తన్నబోగా వీరూ పారిపోవును.)

చంపా, చంబే—యువరాజుగారికి సలాములు.

మోరి—అచ్చాసలాం. ప్యారీల్ మీకీనాం హేంటి బోలండి.

చంపా—నాపేరు చంపా.

చంబే—నాపేరు చంబేలీ.

మోరి—మీకీ కూడా థోడా థారూ యేస్కూని నాచ్ శేయవాలా
మీకీ కుషీహై.

వేశ్యలు—మాకు త్రాగుదు అలవాటు లేదండి.

మోరి—అచ్చా ! నై తోనాచ్ హైనాసేయండి !

వేశ్యలు—చి త్తము. (ఆడి పాడుచుందురు.)

మోరి—బలే బలే వా వా. అచ్చారంగేలీ రసేలీ. (రెండవ బుడ్డి
త్రాగి) హరే, దారూకా మజా ! తలాగిలా కలీగ్రిం భూప్ర
పంచకం హంతా గిర్తావుందీ వహ్వరే చంపాకీ చంబేలీకీ మీకీ
బల్ జోడూ. (పడిపోవును.)

(పురుషాకృతినున్న రోషనార ప్ర.)

రోష—ప్రభువిశ్వాసముగల మీర్జమ్మా నేను రోషనారా నను
మాటవిన్నంతనే యిచ్చటి కల్లోలమంతయు నెఱిగించెను. ఇక
మీద మోరిజీం రామసింహుల బంధించి నేనానాయకత్వ
మును నేనే వహించి ద్వేషాగ్నులం జల్లార్చుకొందుతుగాక !
(తోనికరిగి ఆశ్చర్యపడును.)

వేశ్యలు—(నృత్యము నిలిపి తెల్లపోవుదురు.)

రోష—ఎంతఘోరము కన్నులబడుచున్నది ! ఈరాజశిబిరమున నీ
వేశ్యల నడుమ త్రాగి తూలి పడియుండెనా యువరాజు. పా
పము శమించుగాక ! ఓసీ తొత్తులారా ! మిమ్మా శివాజియే
పంపెనా? నిజముచెప్పరేని చంపెదను.

వేశ్యలు—(వణకుచు) చిత్తము.

రోష—యువరాజునకు మత్తుగల్గించి జ్ఞానశూన్యుని చేయుమనియేనా
వాఁడు పంపినది !

వేశ్యలు—చిత్తము.

రోష—మిర్జాలా ఇటురమ్ము.

(మిర్జాలా ప్ర.)

రోష—ఈవేశ్యలను కారాగృహమున బంధింపుము.

మిర్జా—అచ్చా (వేశ్యలతో నిష్క్రమిం.)

రోష—(స్వగ) హేఅజీమునకు పూర్తిగా మత్తెక్కియున్నది. యీ
లోన నొకపని చేయవలసియున్నది.

(మిర్జాలా ప్ర.)

రోష—మిర్జాలా !

మిర్జా—హంకూ హుకుంకాహై అమ్మా !

రోష—నీవు నన్ను అమ్మాయని పిలువకుము. నాపేరు శూరసింహుడు.

మిర్జా—అచ్చాజీ శూర్శింగ్ మహారాజ్.

రోష—కలము కాగితమును గైకొని నేను చెప్పినట్లొక ఫర్మానా వ్రా
యుము.

మిర్జా—(వ్రాయునుద్యమించును.)

రోష—(చెప్పుచుండగా మీర్జులా వ్రోయును.)

బొరంగ జేబు పాదుపాకు ప్రసహపుత్రుండనగు మోరిజీం అను పేరుగల నేను మిగుల వ్యాధిపీడితుడనై యుండుటచేత ఈ ఫర్మానా మూలకముగా ఆజ్ఞాపించుచు దేమనగా నూరసింహుడను పేరుగల ఈ సేనానిని నాకు మానుగా నియమించుచున్నాను. ఇతని యాజ్ఞలను నా యాజ్ఞలుగా మన్నించి నడి శిఖాజ్ఞైకి దండెత్తి పోవలయును.

మీర్—బొర్ క్యామహరాజ్.

రోష—ఇక నేమియును లేదు. మత్తు విడకముందే మోరిజీం చేత దీనిపై సంతకము చేయించుము సంతక మేలనని యడిగిన సారా కొరకని సర్దివేయుము.

మీర్—అచ్చాజీ. (దగ్గరకేగి) సర్కార్ ! తోడా ఉదియే ఏ కా గజ్ మే దస్ఖల్ కర్నా.

మోరి—(కన్నులుమూసియే) అగే చంపా క్యాబే చంబేలీ దస్ఖల్ హెంద్కీ మాకీ వొఖా ఛుమాదేదేవ్ బొర్ ధారూఖదేవ్.

మీర్—సేవకుడు సంతకములేనిచో సారా యాయననుచున్నాడు.

మోరి—అచ్చా ! మేం మాదీఖల్ తు కూదేతూం దస్ఖల్ కర్ లేవ్.

మీర్—(చేతులు పట్టుకొని సంతకము చేయించి) అచ్చా ! అభి దారూలావుంగా అఫ్ సోజాయియే.

రోష—ఏదీ ఫర్మానా (పుచ్చుకొని చదివి) ఎవడురా అక్కడ.
(పీరూ భయముతో ప్ర.)

రోష—నీవు వెంటనేచని, రామసింహుని మోరిజీం పిలచెనని పిలచు కొనిరమ్ము.

పీఠా—అచ్చాజీ (నిష్క్రమించి.)

రోష—మిర్జాజులూ ఇక నిక్కడకు రామసింహుడు వచ్చును. పాత
యశః నిరాయుధుడై వచ్చును, నీవు చుండుగా నీ తాగుబోతు
నిటనుండి తప్పించి వేశ్యలున్న చోటనే బంధించి ముప్పదిమంది
భటులను గుడారమునకు చుట్టునుఁ గావలియుంపుము. నేను
రామసింహునితో ప్రసంగించుచు, నడుమ శ్రీ శివాజీకి జయం.
అని మీకు సాక్షార్థి ముచ్చరింతును. తోడనే నీవు భటులతో
వచ్చి రామసింహుని బంధింపవలెను. గ్రహించితివిగదా !

మిర్—హంతా మూలుఁడైందీ మహారాజ్.

రోష—ఈకులనాపకు నావలకీడ్చివేయుము.

మిర్—(మోఅజీమును మోసికొనిపోవును.)

రోష—అల్లడేవచ్చునది రామసింహుడు. ఇక నావాతాళినయము
నందు జాగ్రత్త వహింపవలయును.

(రామసింహుడు ప్ర.)

రామ—ఓరాజపుత్రా! నీవిక్కడ నూతనునివలె నున్నావు. నేను
నిన్నెఱుఁగను. శ్రీ సుల్తాన్ మోఅజీంవారు నన్ను పిలువనంపిరి.
ఎక్కడనున్నారో ఎఱిఁగింపఁగలవా?

రోష—రామసింహమహాశయా! మిమ్ములను నేనే పిలువనంపిరి;
మో అజీం కాదు.

రామ—నీవా? నీవెవ్వఁడవు?

రోష—నేను శ్రీ శివాజీ పంపగా వచ్చినవాఁడను. అతని యాజ్ఞచేతనే
తటాలున గుడారముజొచ్చి మోఅజీముని బంధించి సైన్య

మును చీకాకుచేసి, లోబరచుకొని, సంగరములేని విజయము సంపాదించితిని.

రామ—ఓరా ! ఆశ్చర్యము !

రోష—ఇంకను మూడు దినములకావల శ్రీ శివాజీ ప్రభువాక సభ చేయును. మిమ్ముల నానాటికిఁ గొనిరమ్మని పలుక నేను వచ్చితిని.

రామ—అహా ! తప్పకవచ్చెదను.

రోష—ఆనందమానందము. జయ శ్రీ శివాజీ మహారాజ్ఞా జయ.
(మిర్జాలా సైనికులతోవచ్చి రామసింహుని చుట్టుముట్టుదురు.)

రామ—ఓరీ ! దోహతా ! యెంతపనిచేసితివిరా ! (మిర్జాలా చేతనున్న కత్తిని లాగుకొని) తుచ్చులారా ! ఇకజాడుడు.
(కత్తిని తిప్పను.)

రోష—ధటులారా ! మిర్జాలా ఈదోహిని పట్టి బంధింపుడు. కాదేని నఱికివేయుడు. (నిష్క్ర.)

రామ—ఇతనిందు జాగుసేయరాదు, అపాయమగును. చేతికందినదర బావమోది పారిపోయెదఁగాక !

(సాముచేయును.)

మిర్జా—రే జాఫర్ జలాల్ అక్బర్ ఖాన్ హసనల్ ఖాన్ ఇన్మాపక డో పకడో మారో మారో.

రామ—(అందరను గాయముల వడఁజేసి) జయ శ్రీ శివాజీ మహారాజ్ఞా జయ. (పారిపోవును.)

(రోషనార ప్ర.)

రోష—మిర్జాజంలా ! ఏడీ రామసింహుడు ?

మిర్జా—సబ్ జుమాన్ కే ఓక్ దం భగ్గ మూమహ రాజ్.

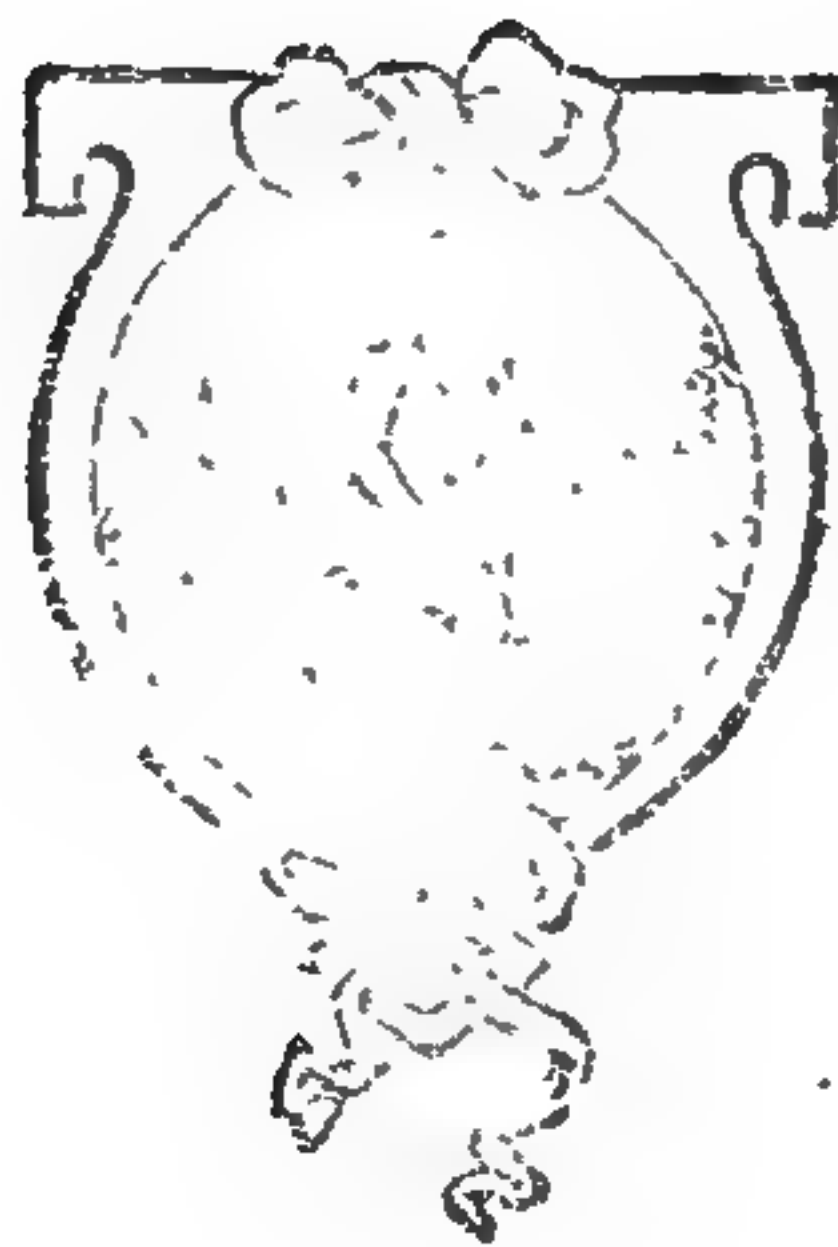
రోష—బౌరగా ! ఎంత తెలివితక్కువనని జరిగినది. నరే దీనికేమి ?

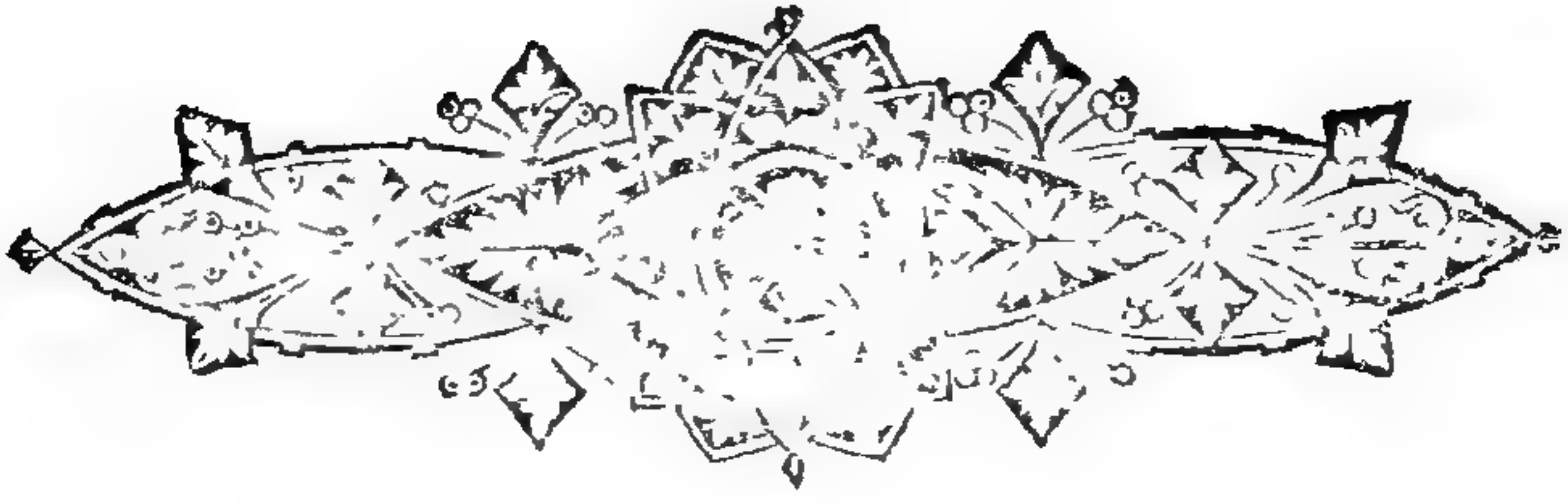
నీవు వెంటనే సేసల గూర్చుకొని బహిరంగ యుద్ధమున కాయ
 త్రమయిండుము. రామసింహుని మాట తరువాత యోచి
 తము.

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

రోషనార—షష్ఠాంకము.

సంపూర్ణము.

రోషనార.

సప్తమాంకము.

1 వ ర. గము.

• (రాజగడము శివాజీ దర్బారు.)

(శివాజీ, మోరోపంతు, త్రింబకరావు, నేతాజీ, గంగాధరుడు,
దండకాధులు, సభికులు ప్ర॥)

శివా—అప్రధానలారా! దండకాధులారా! సభ్యులారా! సింహగడ
విజయమునకై నావలన నాజ్ఞాపిసఁజడి యరిగిన మహావీరుఁ
డగు తానాజీ, మాలసురే మెప్పటివలెనే యిప్పుడుగూడ స్వ
పరాక్రమముం బ్రదర్శించి యాదుర్గమును, సాధించెనను శుభ
వార్త నాకిప్పుడే తెలిసినది.

అంతరు—జయ్! మహారాష్ట్రకీ జయ్! భరతమాతకు జయ్! శ్రీ
ఛత్రపతి శివాజీకీ జయ్!

శివా—ఇంకమన రాజగడమునకు తురకల భీతియుండదు.

త్రింబ—దేవా! కీడుదలంచి మేలుదలంప వలెనని యున్నదిగదా!
కావున తణసన్నాహమునకు కూడ మనము సాధ్యమైనంతలో
నుండునే వలయును.

నేతా—దేవా! నాకుగూడ నల్లతోచు చున్నది.

గంగా—సింహగడము మనచేతులఁ జిక్కిన వార్తినెఱింగినచో మోరి జీము కోపమున మనపై కెత్తిరాఁగలదు. అప్పుడు మిగుల ప్రమాదముగదా! ఇప్పుడు రణప్రయోజకులగు భటులొక నాల్గువేలకన్న కధికముగ ముఁకడ లేరు. ద్వైరపడివలయును.

మోరో—మిత్రులారా! మీపలుకులు నిజమే కాని, మోరిజీముకడ దండనాధుఁడగు రామసింహుని ద్వారా మనమాతని లోబరచుకొన్నందున, నావిషయమై మిగుల భీతిల్లఁ బనిలేదు.
(ప్రమాదము-మోసము-మోసము- కార్యవిఘ్నము- అనుచు రామసింహుఁడు పటాక్షేపమున ప్రజేశము.)

అందరు—(అశ్చర్యపడుదురు.)

శివా—మహాశయా! ఏమి యాతొందరపాటు ఏమి యాకలవరము.

రామ—ప్రమాదము-విఘ్నము-మోసము.

మోరో—ఎట్టి ప్రమాదము? ఎట్టి విఘ్నము?

రామ—ఎవడో శూరసింహుఁడట! నేనన్నడు గని విని యెఱుంగని వాఁడు. మోరిజీమును బంధించి సేనల లోబరచుకొని తానధిపతి యయి నన్నుఁ గూడ బంధింపఁ దలచి మనపై కిప్పుడెత్తి వచ్చుచున్నాఁడు. రేపు సాయంత్రీలోగా జేరగలదు.

మోరో—హా నిజముగా ప్రమాదమేకదా!

శివా—మంత్రీవరా! అద్వైతమువలన నేమిలాభము! మహాశయా!

శత్రుసైన్యముల మితిని మీరెఱుంగుమరా?

రామ—ఇరువదివేల కాల్యలము, ఎనిమిదివేల అశ్వదళము, నలువది

గజములు, ఇరువదిరెండు ఫిరంగులు.

అందరు—భయంకరము, అపార నేనాబలము.

శివా—అహ! రిపు లింతలో నిట్లు దాడి పెడలుచుగని న్వప్నమందైనఁ
దంలవమైతిమిగదా!

రామ—జీవా! చేసిన వాగ్దానమును చెల్లించుకొనలేనైనది. అయి
నను, భీతిల్లవలదు. నావలెనే నహాయుడు కాగల జయసింహుఁ
డను వింకొక దండనాథుఁడు గలఁడు. అతని సాధీనమున,
తొమ్మిదివేల రాజపుత్రులు గలరు. నేనాతని మానపక్షమునకుఁ
దిగ్విప్రగలను.

మోరో—భాగ్యము.

శివా—రామసింహ మహాశయా! మీనహాయమునకు మిగుల సం
తోష స్వాంతుఁడనైతిని. ఇనను, “అన్యథా చింతితంకార్యం
దైవమన్యత్ర చింతయేత్” అనునట్లు మనమెప్పటికప్పుడు కను
గల్గి మెలఁగవలెను. మన నేనలకు వదిలెట్లు నేనలు శత్రులకడ
నున్నారు. కావున వికమనకొక్కటే నిరపాయోపాయము
గలదు. నేతాజీ దండనాథా!

నేతా—స్వామీ అవహితుడఁను.

శివా—నూర్వూరు మావళేలలో పెంటనే సింహగడమున కరిగి నామా
టలుగా నిక్కడి పరస్థితులను, తానాజీ కరిగించి యిట్లుచెప్పుము.

గీ. అన్నపానీయములు లేకయున్న సరియె
ఘనతరాపాయ మేది మూడినను, సరియె
యొడలిలోఁ బంచప్రాణంబు లుండుదాక
సింహగడ మరికరములఁ జిక్కనీకు.

నేతా—మహాభాగ్యము నాకింక సెలవిచ్చెదరా ?

శివా—మందిది పోయిరమ్మ.

నేతా—(నిష్క్ర.)

శివా—సభాసడులారా ! మనపద్దనివ్వడున్న యీరెండువేల సేనలను,
గంగాధరుని నాయకత్వమున విడిచి వెంటనే పునహావరి రికి
వలయు సేనలంగొని సమయమరసి తురకల నెవ్వొందుము
గాక ! అంతదనుక మీరప్రమత్త మెలంగ వలయును.

రామ—దేవా ! జయసింహునిగలసి మాటాడుటకు నాకనుజ్ఞ నీయ,
వలయును.

శివా—మహానందము.

రామ—(నిష్క్ర.)

శివా—సభ్యులారా ! మనకొక నిమిషమైన వ్యవధిలేదు. ఈనాటికి
సభ ముగింతము.

అందరు—జయ్ ! శివాజీమహారాజకూజయ్.

(తెరవోలును.)

2. ప రంగము.

యుద్ధభూమి.

(పురుషవేషధారియైన రోషనార పల్లి)

రోష—ఓ మహమ్మదీయ సేనలారా !

చ. రణమిక స్వల్పకాలమున రమ్యముగాఁ గడతేరుఁ జూడుడి
ఘనతర బాహువిక్రము జగన్నుత శౌర్యధనాభ్యులార ! సే

సనుబురికొల్పి మీరలిక నల్లడలన్ ఘనదావపహ్నులై
బెనఁగొని కాట్టుడి దివుల భీషణధీర చమూవపంబులన్.

తనకు సహాయముగనుని జయసింహుని సేనల నపేక్షించిన
రామసింహునకు వెండియు శృంగభంగమైనది. ఓసేనావతులారా! మీ
తో నేనిపుడొక రహస్యవార్తనుఁ దెలుపుచున్నాను వినుఁడు. మన
సేనలీ మరాటీలదండుల కాగలేకున్నవి. తుచ్చుఁడగు శివాజీ స్వీయ
చాతుర్యమున నెటనుండియో యాబలంబులం గూర్చుచున్నవాఁడు.
బహిరంగముగ నీరణంబీవిధంబున మరి రెండు దినములు జరిగినయెడల
మనకు తప్పక పరాజయముగలుగును. కావున నేనొక యుక్తినూహిం
చితిని. రాజగడమునకు రహస్యముగ నొక పర్వతద్వారము గలదు.
దానినుండి లోనబ్రవేశించితిమా యాకోట సాధ్యముగను. పిదపపని
సమయాంతరమున మీకెఱిగింతును. ఈరహస్యమును మిగుల గుప్త
ముగా నుంచుఁడు. ఆహాహా! ఆదిశఁ దిలకింపుడు. ఎవరాసేనాధిపతి?
ఎంతపరాక్రమముం బ్రదర్శించుచున్నాఁడు! సైనికులారా! ఇదే నేను
వచ్చితిని నిలుఁడు. నిలుఁడు. అల్లాహీన్. (నిష్క్రమించును.)

కీ. ప రంగము-అదే యుద్ధరంగము.

(శివాజీ, మోరోపంతు, నేతాజీ, ప్రి॥)

శివా—ఓజగజ్జననీ! భవానీ! నీ కుమారులమైన మరాఠీ వీరభటులము;
మమ్ము దీవింపుము.

సీ. కరములు కలిసింప గన్నసుతుల పొత్తిల్ల

నుంచుక తుడముద్దు లొసగినారు

పతులను విడలేక బావురంచేడ్చెడు

వెలదుల విడలేక విడచినారు

నిలువునరాలు కన్నీటితో దీవించు

దీవనములకు మోదించినారు

మరలి వచ్చుటయింక మనకున్నదో లేదో

యని జన్మభూమి బెల్లరసినారు

తే. గీ. బహుళ రణసాధనంబుల బదనుపరచి

మొక్కపోవనిధైర్యాన భూరిరణ తి

లాంగణంబున పాదంబుల నిడినారు

విరుసీపుత్తులిపుడు దీవింపుచుమ్ము.

మోరో—దేవా ! మనమహారాష్ట్ర బలంబులు. నేడుమిగుల నప్రమత్త ప్రతాపంబున బోరుచున్నవి. ఐనను, మీరలొకమాట దేశభక్తి పూరితమై వీరోత్సాహకరంబగు ప్రబోధమును సేనలకు గావించిన సేమమని నానమ్మకము.

నేతా—మీకలసట వచ్చునేని మేమును మాయోహినంత ప్రబోధింతుము.

శివా—అట్లే చేయుదము. (తెరవంక, జూచి) ఓవీరమరాత్ పుత్తు. లారా ! హర్ హర్ మహాదేవ్. మీకు సంతతవిజయము సమ కూరుగాక ! మీకు ప్రభువగు నీశివాజీ యిట్లు చెప్పుచున్నాడు. మీరత్యుత్తము జన్మముగలవీరులు. పుణ్యాత్ములు. ఏమందులేని

ఆ. పరికరములుదాల్చి భరతరాష్ట్రమున

దూర మొనర్ప నదను దొరుకుటరుదు

దొరకెనా స్వరాజ్య పరమావధినిజెంద

ప్రాణచయము ననిని వడలుటరుదు.

ఇందు మీకు మొదటియద నిదివరకే లభించినది. రెండవదియు
కొందరికు లభించినది. వెన్నిచ్చిపారి పిరికిపందలుకాకుండ నున్నజాలును.
రణమందేమైనను మీకు భీతిలేదు.

నేతా—దేవా ! పడమటిదిక్కుననున్న సేనలు విజయముననే యున్న
విగాని యాదిశయందు మిగుల శిథిలములుగనున్నవిచూడుడు.

శివా—ఓనుసుమా ! ఓమహారాష్ట్ర వీరవతంసులారా ! హరహర
మహాదేవ ! మీప్రభువగు శివాజీ యిట్లు చెప్పచున్నాడు
వినడు. మీకభిముఖములై యిప్పుడు సంగ్రామ మొనర్చు
చున్న యాయవససేనలు హిందూదేశ స్వాతంత్ర్యమును విచ్చి
న్నము చేసియున్నవి. మన పవిత్రదేవాలయములను నేలమట్ట
ముచేసినవి. మనవల్లెలం గాల్చి పట్టణములను దోపిడిచేసినవి.
మనయబలలు గోలు గోలు మనుచుండగా చెఱబట్టి చెఱది
మనభంగము చేసినవి. పవిత్రమగు భరతరాష్ట్రమును తులసి
వసంబున మొలచిన గంజాయిమొక్కలివి. వీనిని సమూహ
ముగ నిర్మూలింపవలయును. ఈకంటకములఁ బెరకీవేయనిచో
భావిజనానిష్టము, భరితసామ్రాజ్య నాశనము సంభవింపక
తప్పదు. మరల మరల వచించుచున్నాను. నాయుపదేశ మాల
కింపుడు. మరల సింహగడము వారికిఁ జిక్కినచో రాజగడము
పైకి నల్లెరు మీదికి బండివలె వచ్చిపడెదరు. రాజగడము పో
యిన మనరాజ్యమే పోయినట్లగును. కాననో వీరవరులారా !
రణరంగమున జరాభవ పరాజయముల నెఱుంగని శూరు
లారా ! వీరభారతిమాతృ గర్భసంఘాతులైన మహాధీరులారా !
ఈనాడు,

చ. మనకు బరాజయంబయిన మాతృపరాభవమైన యట్టులే
 మన ఘనకీర్తివమ్మయిన మాతృయశంబు వినాశమందుటే
 మనకు జయంబుగల్గిన కుమారులరై భరతాంబగర్భమం
 దున జనియించినామని యితోధిక గర్వము గాంచనొప్పగున్.

ఇంతేకాదు. మనభావ్యదృష్టసంపదయెల్ల నీరణముపైననే నిలచి
 యున్నదని తలంపుడు.

సీ. మనకరంబులనుండి మహినిశత్రులచేతఁ
 బడినస్వేచ్ఛకు నాన పడుదురేని
 శత్రుల శరములు స్నానమాడిన సనా
 తనుల రక్తము స్మృతిదప్పదేని
 ధృతిబాసి బహుకళంకితమైనమీదు వ్య
 కాంతలనూనంబు నెంతురేని
 దేశీయులందరితో సమానంబున
 మగపుట్టువులతోడ మనెదరేని

తే. గీ. దండిగా జగత్సాక్షియౌ చండకరుఁడు
 పశ్చిమదిశాతలంబునఁ బడకమున్నె
 యతితర గభీర బాహుబలాన్వితులయి
 విజయలక్ష్మీకళత్రులై వెలయవలయు.

మోరో—దేవా ! రవంతనేవు మీరు శ్రీమహాపుకొనుఁడు. నేనీలోన
 కొంచెము బోధింతును. ఓమోఘలారా! హరహరమహాజీవ్!
 మీ ముఖ్యరాష్ట్ర ప్రధానియగు మోరోపతిల్లు చెప్పదు
 న్నాఁడు.

గీ. తొల్లి భరతఖండంబున దుర్విపాక
పతితులై నట్టి మీసాటి భరతసుతులు
నెత్తురులు కండలను గూడ నేలరాల్చి
చచ్చియును గాంచినారలు సద్యశంబు.

గీ. ఒక్కటే చావు వీరున కుర్విమీద
గలుగుగాని పిరికిపంద పలువిధముల
మృతినిగాంచునట్టి ఖలుండు క్షితిని బ్రదికి
యుండియును మృతినంది నట్లుండుగాదె.

మనకు జయము నేడవశ్యము లభ్యమగును. ఏమనిన, మన
ప్రభువగు శ్రీ శివాజీ మహారాజే నేడు దండనాధుడై సేనలను స్వయం
ముగా నడిపించుచున్నాడు. ఈ శ్రీ ఛత్రపతి శివాజీ ప్రభువు పంచ
శల్యాణియగు శ్వేతాశ్వము నారోపించి,

సీ. స్వారాజ్యమునభక్తి సంధించు శాంతమై
గంభీరమగు ముఖకాంతితోడ
కాంతిమైమెఱయు బంగారంపు టారనుండి
డంబుగాఁదోచు ఖడ్గంబుతోడ
కొరమీసముతోడ గుదురుగా రిపుభీక
రంబైన బవిరి గడ్డంబుతోడ
పోటున కిరువడి ముప్పది వీరుల
నిమ్మహిఁగూల్పు కుంతమ్ముతోడ

తే. గీ. చారుపించముగల్గు వేవ్వంబుతోడ
పటుసమున్నత దివ్య రూపంబుతోడ

మానవాకారమునుఁ దాల్చి మహిజరించు

శివుఁడనఁగనొప్పు శ్రీ శివాజీవభుండు.

(తానాజీ ప్రవేశము)

శివా—(మిగులవిస్మయముతో) తానాజీ! సింహగడమేమయ్యెను?

నీవెట్లు వచ్చితివి?

తానా—దేవా! బేవరకు సంపూర్ణ జయలాభము చేకూరినది. రణము పూర్ణమైనది. జయము సమకూరె. అందుచే సింహగడమును నిర్భయముగా విడిచివచ్చితిని.

శివా—రణము పూర్ణమైన నింక నావంక సంకులమేమి?

తానా—ఒక్కశూరసింహు డింకను శేషించినభటులతో కాయమెల్ల గాయాలుగాగా పోరుచున్నాడు. అతని యవసానమింక పాప మరగడియతో నున్నది.

మోహో, తానా—జయ! శ్రీ శివాజీమహారాజకూజయ.

శివా—భవానీకృప మనయందెట్లు సుప్రసన్నమై యున్నదో చూచి తిరా?

(తెరలో నేనటు శ్రీ శివాజీమహారాజకూజయ

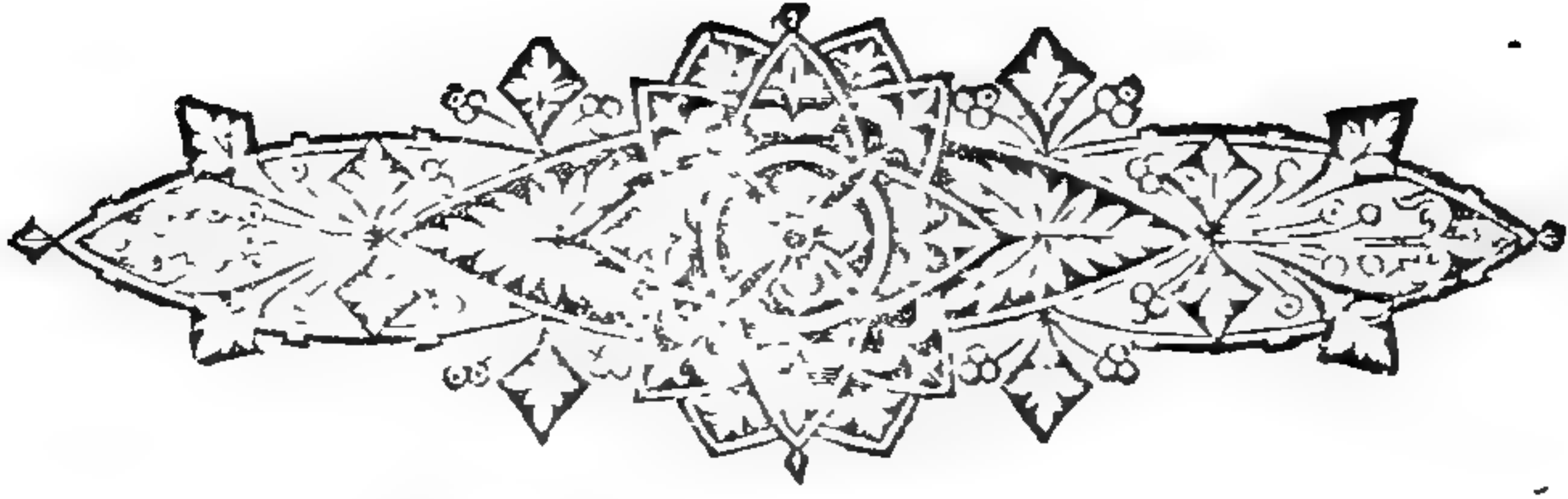
అని కోలాహలము)

శివా—అవి జయమందిన భటుల కోలాహలములు. మనమావంక కరిగి జయశీలరగు భటులంబ్రీశంసించి, యొక్కమారు శూర సింహునివంకకుఁ గూడ నరిగివత్తము.

(తెరవ్రాలును.)

రోషనార—సప్తమాంకము.

సంపూర్ణము.

రోషనార.

అష్టమాంకము.

(యుద్ధభూమియందు మోరోపంతు, పల్లి)

మోరో—ఓహూ వీరమరాఠులారా !

గీ. విశ్రుతంబైన సంగ్రామ విజయలక్ష్మి
ఘాతకులటంచు నీతురకలఁ ద్యజించి
మనల వరియించె గావున మహ్మాదీయ
రక్తపాత మింకేమిటికి ? రణమునేల ?

రిపుసేనలం దారుభాగముల నైదుగతించెను. అరిచమూపతు
లెల్ల హతాసులైరి. పాపము మీర్జమ్మా పారిపోయె. శూరసింహుడు
మాత్ర మనుపమాన శౌర్యముతోడ సంగరకేళి సల్పిపండ్రిండు గాయ
ములు కాయమునందోవ, నింక వీరశయనా లంకారము చేయ
నున్నాడు. ఇకమనకు నిర్భయము. నిర్భయము. మీరందఱును రాజ
గడమున కరగి మహారాజుగారి రాకనుఁ బ్రీతిక్షింపుఁడు జయ్ ! శ్రీ
వాణీమహారాజు జయ్ ! ఆహా రక్తసిక్తాంగకములచే రాద్రోరసమును
వెదలఁగ్రొక్కుచు భీషణుడై యున్నను, మనోహరమైన మూర్తిగల
జూబాలుఁడు శూరసింహుఁడు కాఁడుగదా ! చాటునుండిచూచెదను.

(రక్తసిక్తాంగకములతో తూలుచు రోషనార పో!)

రోష—

ఉ. సైనికులెల్ల నేడు యమసన్నిధిజేరిరి సంగరంబునన్
 నేనొకదాననే మిగిలి నింద్యములా నసువుల్ వహించునే
 ప్రాణమికేల? మాన మనివారక మైచన దేహమెల్ల న
 క్షీణతరాకుణంబయి నశించెను రక్తము మాంసయుక్తమై.

గాయంబులు చురుకు చురుక్కుమని శాధించుచున్నవి. దేహ
 మున వీనమంతైన బలములేదు. శివాజీపైగల విద్వేషాగ్నియా! ఇం
 కను రవుల్కొనుచునే యున్నది. ఇదిచల్లారటకు మార్గమేది? రణ
 మున రామసింహునిజంపి రామోజీయాత్మకును శివాజిని హత
 మార్చి యస్తున్నానసమునకును శాంతికలుగలేదు. రోషనారావ్రతిజ్ఞా
 తేజమా! విధిప్రాతికూల్యమున సంతనిస్తేజమెపోతివి!

సీ. ఆనందమందుదు నా? మృత్యుజేవత

నాలింగనముజేయ నయ్యెననుచు

దుఃఖింతునా? నాదు దుస్థితిం దలపోసి

యకట! ద్వేషాగ్ని చల్లారెనంచు

జపింతునా? విశేషంబగు ననురక్తి

నాప్రాణనాధుని నామజపము

మరువయత్నింతునా? మాటికిన్మృతిని వి

ద్వేషాగ్నిదరికొల్పు విభు విరక్తి

తే. గీ. యకట! పంచత్వ మాసన్నమయ్య సుస్థి

రత్వమునుగాంచలేక వీరప్రతాప

కలిత దావాన్ని శిఖలచే గాలుచున్న
హృదయమికమీద సచ్చాంతి నెటులగాంచు.

(కూరుచుండును.)

మోరో—(స్వగ!) ఆశ్చర్య మాశ్చర్యము! పురుషవేషము దాల్చిన
భీకర భైరవీమూర్తినివోలే రణ మొసర్చి యెవ్వతెయో
మరణానన్న యైనది. ఈవార్త మాప్రభునకుఁ దెలిపెద.
(నిష్క్రమించును.)

రోష—అకటా! దాహము. మిగుల దాహము. ఏమియిది! దిశల నంధ
కారవ్యాప్త మగుచున్నది. సూర్యాస్తమయ సమయమా! కాక
బలహీనతచే నాకన్నలు తిరిగి మూతలు నడుచున్నవా!
(మెనడు తడవుకొని) ఆహ! ప్రబలరక్తపాతక! హాహ భాదం
బున నింకొక గాయ మెక్కడిదో! అకటా! మణిబంధమునఁ
గూడ గాయమొసది. కాయ మంతయును సూది మోపుటకై న
నెడములేని గాయవాలు. అంతఃకర రక్తమయము. మహా
భయంకరదృశ్యము. ఇంత రక్తము కడవలకొలది స్రవించినను
నేను బ్రతికియుంటినా! అట్లయిన నాది నిజముగా మొండి
ప్రాణమే. భరింపజాల. భరింపజాల. వరీరమున కోవకూప
ములనుండి వెళు భయంకర తాపమును భరింపజాల. శరీర
మున నీమంటలు పొగలు లేచుటకు గతమేమో కదా! ఒడలి
కగ్ని యంటుకొనెనా! కాదు. ఇది గాయముల బాధయై
యుండును. సహింపరాని బాధ. అబ్బా! మనుష్యప్రాణి
యెన్నడైన సంతటి యాలెన ననుభవించి యుండునా! కను
రెప్పలు కటకటా! కారణము లేకయే క్రుంగిపోవుచున్న

వేమి ? కారణమా ! కారణమా ! కారణము వేరేమి కావ
లయును ? రణమే ఘోరకారణము. అన్యత్ప్రణ మార
ణము. శాత్రువనిజయ ధారణము. యవనసేనా విదారణము.
తగమంతయు సంధకారప్రస్థానము. దాహము దాహము.
(కనలు చూసి తటాలున లేచి) పిరికి పంపలారా ! రణము
నిడిది పారెదరేల ? వలదు. నిలుచు ! నిలుచు !! ఇదే ! నేను
వచ్చెదను.

(లేవబోయి మూర్ఛిల్లును.)

(శివాజయు, మోకోఎంతును, ప||)

శివా—(అరిగియుగఱచి) అయ్యయ్య ! ఎప్పుడోయనుకొంటిని.
ఈమె రోషనారా ! (కన్నీరుపించి) అయ్యా ! తమరిగితొక
వ్రణవైద్యుని గొనివచ్చెదరా ?

మోకో—భాగ్యము (నిష్క్రమింప.)

శివా—(నాడిచూచి) ఆహా ! నాడి మందముగ నున్నది. ఆలసింపఁ
గూడదు. ఇందుకజలమైన ద్రావించెద (అట్లుచేయును.)

రోష—(కనులు విప్పి శివాజిని చూచి.) ఆ ! ఆ ! ఎవరు ? ఎవరు ?
శివాజిమా ! (కత్తి గూసి తటాలున లేచి) తుదకు నాకరవా
తాగుల భస్మము గావచ్చితివా ! నాగర్భశూలమా ! వ్రబల
శాత్రవా ! రమ్మ రమ్మ. నీయంతట నీవ నీవ నాచే జిక్కి
తిను ! ఎంతకాలమునకు లభించితివి. ఇప్పటికిగదా నాశాత్ర
వంబారె. నాప్రతివ తీరె. నానందము మీరె. ఎవ్వని నాశ
నమునకై యారణము నత్రిప్రమానమున సమకూర్చి సంగ్రామ
భూతమునకు నారక్తప్రాణములను ధారపోసితి నో యాశివాజీ.

ఇంక యవనులకేదీ పరాభవము. ఏదీ పరాజయము. మరా
తీలకిక నక్కడిదీ జరుము ! ఓపరాజురససీన శుష్కమానస
కాసారా ! ఓకృపార లవవిదూరా ! మన్మానసాంతరమోహ
ప్రభావినారఘోగాకారా ! మానిసిసుఖసంహారా ! నాచే
జక్కికేవిక నేనుబోయినవచ్చు, ఓకొండ మొలుకా ! నీ వేకోండల
దూరినను చంపకమానము రమ్ము. ఇదే నాకరవాలము. త్వ
డీశుశిరః కర్తనమున కాయత్రమైయున్నది. నీశిరము నిమ్ము
రమ్ము. (కత్తి నెత్తును)

శివా—(కత్తినడ్డుకొని చిలునవ్వు నవ్వి) వీరవనితా ! రోషనార ! ఎంత
సాహసి. చితిని. మందిది. నాశిరంబిచ్చెద అట్లెగెకొనుము.
కాని, బహువీర భటసంహారముచే మొక్కవోయిన మీకర
వాలము నామొరటు తలను నలుకజాలదు. ఇదిగోనా కరవా
లము. దీనికోడ నే సంహరింపుడు. (కత్తి నీయబోవును.)

రోష—(నిరాశతో తన కత్తిని బారవైది) హా ! శివాజీప్రభూ ! ఇట్టి
మహా. గాంభీర్యవంతమగు నీహృదయము నకు నీయనిర్వాచ్య
సౌందర్యమునకు మెచ్చినే ఈనారీకుణి దుర్బలమానసము
నీయంహగలగ్నంబయ్యెను. అట్టిమానసమున కేమికత్తివేటె?
ఏమి యూహ్యత మాంతర నా క్షోభము ! విలయాభీల కల్లోలము
ఆ ఆ నిలుపుము. నిలుపుము. ఇదియదనుకాదు. (కన్నులు
మూసి) హృదయమున నేదియో గుబులుబయలుదేలుచున్నది.
నామనచ్చుటనునకు నిర్మలశరత్కాలసాంద్ర) చంద్రికాప్రసా
దమువలె దుర్రాలోక నిరాజమానమగు మహాతేజము దృశ్య
మగుచున్నది. నిలుపుము. నిలుపుము. (కన్నులు విప్పి) తెలసె.

తెలసె. ఇంతవరకు నామది నాకొమించి యమోఘ నిబిడాం
 ధకారముం గప్పిన దుర్వికారద్యేషముం జీల్చుకొని, సహజమై
 సంతతానంద ప్రదమైనశీతలానురాగసాంద్ర చంద్రోదయ ము
 దయమగుచున్నది. మనోహరా! నా మానసచోరా! నీ కెగ్గతి
 నెత్తిన హింసారూప పిశాచవ్యక్తిని క్షమింపనా! (మూర్ఛి
 ల్లును.)

శివా—(ఉపచారము చేయుచు) అయ్యయ్యా! వైద్యుడింక నేలగా
 లేడు. పాపమీనసిత కంఠ్యకాల మానన్నగూఁతు కోటలోని
 కంపుదునా? గాయములు రేగునేమో. ఏది గల్గెంతరము.
 (కొంచెమూగి) ఆహా! ఈమె పల్కులచే నామానస ముసా
 త్తోభము పాలగుచున్నది అగ్నిసన్నిధిని నవనీతముకరణి చూడ
 నల సదృశంబగు నీమూనినీమణి యున్నంతప్రణామ సంతృప్తమా
 పస నన్ని ధానమున, నామదికిరగి నీరము ప్రవహించుచున్నది.
 అక్కటా! అసూర్యంపశ్య యగు నబలాలలాఘవ నిర్వృత్తి
 పరాక్రమవిజిత సకల భారతమండలండగు ఛాదునా యుంటి
 వానిన హూదరికి ఈప్రసూకారము ఈఖడ్గ కవచధారణము
 ఈకణరంగ విహారము ఈనిరవాల న. చాలచము ఈరక్తసాగము
 కఠినశిలా సమాక్షేర్ణ రిణారంగ భూశయనము నామూలమున
 గదా సంభవించెను. నన్ను ప్రేమించినదా యాకాంత మనావం
 తమనోకయ్యెను ఓరల్లి! భవానీదేవి ఇంతటివిరవనితకే నికృష్ట
 యవసజన్మ మేలకొన గితివి! ఒసంగినదాసవీమెకు మితాంత
 రునిపై నిట్టి యవాచ్ఛావ్యాజ ప్రణయమేల సమకూర్చితివి!
 సమకూర్చితేవిబో నాహృదయము నేల కేవల ఛాదనముగ గా
 వించితివి! ఇదియెల్ల నీభక్తుడనగు నన్ను శోధించుటకా! కాక

వేధించుటకా ! అతియుగాకున్న నీకాంతనిట్లు బాధించుటకా ?
 ఓమాతా ! ప్రపూతా ! నీ కపహారముగావలసిన నాప్రాణ
 పంచకముం బెనుకంఠమువలెను రక్తము నాజ్యమ్మవలెను నిరా
 టంకముగ ధారపోసి నీకు మనస్సంతృప్తినిఁ గావించి యుండును
 గదా ! అంతయుకాని నామతమును నావర్ణాశ్రమధర్మములను నా
 యాశ్రమశీలమును నీకొఱకై నను విసర్జింపనోప. తల్లీ ఇకనైన
 నీపరీక్షమానుము.

రోష—(కన్నులు దెరిచి) వలదు. నన్ను వీడవలదు. నాకు స్వరాజ్య
 ప్రాప్తి. నీకు స్వరాజ్యప్రాప్తి క్షణమాగుము.

శివా—వీరనాథీమణి ! రోషనారాఁ నేనిదిజేయున్నాను.

రోష—(మెట్లకాలేచి) ఉండుము. నాకూరక విసరకుము. నీనుకుమా
 రాంగకములు నొప్పిపుట్టును. మనోహర్యాకారా ! ఒక్కమాట
 చెప్పుము. నన్నిప్పటికైన నీవు ప్రేమించితివా ! వలదు. అందు
 లకై నేను ప్రత్యుత్తరమును వాంఛింపలేదు. నీవు ప్రేమించితి
 నంటివా నీప్రేమ ననుభవింప నేనేల బ్రతుకనైననియు ప్రే
 మింపనంటివా వెనుకటికన్న నధికముగను నేను దుఃఖిమండు
 దును. కావున నీఘోరమైనప్రశ్నకు నీవుత్తర మీయ నేవలదు.
 ఇప్పటికిని నీవు నన్ను ప్రేమించుచునే యుంటివను మానసికా
 నందముచేతను నీసాన్నిధ్యమున మృతినందుచుంటినను బహిర్గ
 తానందముచేతను సరిపూర్ణసంతృప్తిని జెందుచున్నాను. నా
 యంత్యకాలమున నాయంతరాత్మ కిదియే శాంతి. ఈశాంతి
 హృదయముతోడనే నీసమీపమున నన్నానందమున నిద్రింప
 నిమ్ము. భూమియో కన్నులో గిర గిరఁ దిరుగుచున్నవి. (నవ్వి)

దేవతలారా ! దేవకన్యకలారా ! శాంతి శాంతి. మీరించుక
మీవిమానమును నిల్పుడు నిల్పుడు. (శివాజిని చూచి) నామ
నోహారా నీనిచ్చటనే యుంటివా ! ఇంక నా ప్రాణములకెంతో
విరామములేదు. నాయవసానకాలాభీష్ట మొకటిగలదు. అది
ప్రేమవిషయము కానిచో, దీర్చెదవా !

శివా—తప్పక తీర్చెదను.

రోష—ఆకనఁబడు తీగలతో నొకతీగను దెచ్చి నాకిచ్చెదవా !

శివా—(నిష్క్రమించి తీగలతో ప్ర॥)

రోష—(లతను తీసికొని) మహారాష్ట్ర సార్వభౌమా ! నాకింక నైదు
నిమిషములు గడువుగలదు. నాతుదివాక్యములను వినుము. పర
భ్రమము మాతలనుగాఁ బరిగణించు పరమపూజ్యుఁడు ఏక
పత్నీవ్రతస్థుఁడెవ్వరని భావిజనములు ప్రశ్నింతురేని నీ నామ
మును దొలుత స్మరింతురుగాక ! హిందూమతసాంప్రదాయము
లను నిలిపిన సద్ధర్మావలంబి యెవ్వరనిన నీనామము జపింతురు
గాక ! ధీరశాంతగుణోపేతుఁడై రణమునఁ విరికికండలేని ఏనుఁ
డెవ్వరనిన నీనామము దలంతురుగాక ! నీయట్టి శత్రుఁడియు
నకు నీయట్టి భారతపుత్రునకు నీయట్టి స్వరాజ్యపంపాదన దీక్షా
బద్ధకంఠునకు నిరంతరాభ్యుదయ పరంపరలు గలుగుఁగాక !
ఓరాజా ! శ్రీరాముని యనంతరము పాండవుల యనంతరము
మరల మీదేశస్వాతంత్ర్యమును రక్షించినవాడు శ్రీశివాజీ
మహారాజాక్కడే. పవిత్రములగు సప్తనదీజలములతోడ భూ
సురాశీర్వాదములతోడ సకల హిందూసామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁడ
వయ్యెదవు. శ్రీశివచ్ఛత్రపతీ ! నీసామ్రాజ్యాభిషేకమును గన్ను

లార గాంచుభాగ్యము నాకు లేదుగదా ! అందుచేత నిన్ను
ప్రేమించి నీ ప్రేమభిక్షువునై నిరాకరింపబడి నీకు ప్రేమబలి ని
చ్చుచున్న నాయాత్మశాంతి కొరకు నా ప్రాణములురడగనే
నిన్ను ఛత్రపతింజేయుదును. నీలలాటమునకు నారక్తమే సిం
దూరాలంకారము. ఈలభాక్షిరీటమే సవరత్న కంఠము. నా
ప్రేమవాక్యములే నీకౌశీర్యాదములు. శివఛత్రపతీ ! మహానం
దప్రసాదములు. ఇక నేను పోవుచున్నాను. సెలవు శివాజీ
ప్రభూ సెలవు.

శివా—(శవుచు సలాములుచేయును.)

రోష—దేవకన్యకలారా ! ఇక నా సర్వకార్యములునునై నవి. ఇక
రండు రండు. సంసిద్ధనైయున్నాను. ఛత్రపతీ ! న...లా...
ము...లు... నన్ను మరచిపోకుమర
(మరణించును.)

శివా—(కన్నీరు నించును.)

(తెరవాలును)

రోషనార—అష్టమాంకము.

సంపూర్ణము.

ప్రీతిచూప గ్రంథాలయము,
శ్రీ లక్ష్మీ నగరము.

అనుబంధములు.

1. రామసింహుడు.

కన్నడ—ఆదితాళం.

~~సింహుని రామములే | ఎందుజనిన | శోకములే | హిందూ~~
~~సామ్రాజ్యమందునా - అ అ అ అ అ అ అ~~

సిందిశుడౌ నాలఁఘిగు | నిషూరపరిపాలనమున బంధుర కష్ట
ములు ప్రజల బాధబెట్టుచుండగా॥

ప్రకటిత దురితాశయుండు | పాపమూననుండతందూ - సకళం
తడు మ్రేచ్చవంశ సంభవుం డసాధ్యుడతం॥ డెందు॥

2. రామసింహుడు.

సుగట—ఆదితాళం.

ఎంతయును గృతార్థుడనయితిని | వల | వంతతొలగె స్వాతం
త్ర్య రథమునకు॥ నె॥

సంతసముననే | సహాయమును మీ | గూంతవారివలన నేను
గోరితి నంతయు సఫలంబయ్యెను నేటికి | స్వాంతమూనంద సంభరిత
మయ్యె॥ నె॥

3. రామసింహుడు.

కేవార—ఆది.

అస్మదీయ జన్మారంభంబు నది నాజన్మ స్వతంత్రమూ॥ అ॥
భస్మముగ ననుకల్పమలచేతనవ | హరింపబడనిది | యశోభరంబిది॥ య॥

పరరాజులపద పరిచర్యజేసి | పరమాన్నంబాహరించుటేలా
కరవై నను నాగంజిక్కుడు హిత | కరంబు దివ్యమ | ధురప్రదంబగు॥న॥

4. రోషనార.

బీన్ ఫలాన్—రూపకం.

ఆ | హా | మధుర మధుర మీసుంద | రాకారమారా || ఆ ||
మోహకా | సారసీమ | మునుగజేసె నామదీన్ | మునుగజేసె నామ
దీన్ || ఆ ||

సురుచిరసౌందర్యమూ | వి | శుభమనోహర్యమూ | పర
మానందప్రదంబు | పౌరుష్ప్రధానవదన || మూ ||

5. రోషనార.

కమాచి—అదితాళం.

ఇటునా దెనకీ మహానుభావుం | డేగుదెంచుచున్నవాడు శుభ
కరు || డిటు || పటుతరగతినా | తనువవశమయ్యె | ప్రాణపంచకము
చలియింపసాగె || నిటు || ఏమిభా | పింతునో | యెటులమదిగ | రం
తునో | కామితంబు నామహాత్ము | కర్ణంబునవేతునో || ఇ ||

6. రోషనార.

బీన్ ఫలాన్—త్రిశ్రగతి.

మోహనాకారమూర్తి | సాహసోదారకీర్తి | ఆ ఆ ఆ ఆ || మో ||
శరేడులోకంబు | అందునెందు గనుగొనినవ్ | శూరుడు | రణధీరుడు
సువిచారుడు | గన | రాడు విమల || మో ||

ప్రవిమలకాంతి భరమగు న | దాకారమూ | పావనతమూ |
వలనింకజాగు న | న్నేలుకొమ్ము | ప్రేమలిమ్ము || మో ||

7. రోషనార.

శ్రీరంజని—త్రిశ్రగతి.

వలా | యంత | యలుకా | శ్రీలోలా | రాజచిలుకా || వలా ||
పాపపుణ్యభేదములను | భావంబున దలపనేల | పావనకర మహాసా

ఖ్యము పాటింపకయుంటమేల ? కోవిదుండవఖలమునకు | గుణధుర్యుఁ
డ | వార్తిహరుఁడ | ఏ |

8. శివాజీ.

ముఖారి—రూపకం.

అమ్మా | నా | హితమునుచేకొమ్మా | మా | యమ్మవగుదు
వమ్మ తగ | దిమ్మహిబల్కసుమ్మా || అ ||

ధర్మాధర్మవిహీనతః - దనయుడననుగోరఁ దగునె | నిర్మల
మగు నీదుకీర్తి | నీటగలుపఁగావగునె | కర్మపాశమిటుల నిన్ను ఘన
దురంతదుర్గతులకు | నిమ్మాడ్కిని లాగుచుండె | నెరిగిమనలుకొను
మమ్మా || అ ||

9. రోషనార.

బ్యాగ్—ఆది.

నెలతలుగోరిన | వలదని పలుకుట - నీకులంపుమరియాదా || నె ||
ఆఱఘవిచారా | సలలితమారా | యాలింగన మిడరాదా || నె ||

సుందరుడవనుచు | శూరుడవనుచును | పొందుగోరితిని సుకు
మారా | వదనములు సలి | పెద పేదనగుచు | వలదనుటిదియొక
మేరా || నెలత ||

10. శివాజీ.

కన్నడ—ఆదితాళం.

వినఁజాలనింక నీఘోషా | ఇటు | చనునొకో | మొగతయో
షా || ఏ ||

ఏకసత్త్వతః | నిటులబలుకగా | నేటికి సరిసీభాషా || ఏ || పరి
పూర్ణమనో | భావముటెలిసెను | మరువగదమ్మా త్వశీషా || ఏ ||

11. రోషశార.

మోహన—రూపకము.

ఇంతకదిన మానసము | వ హింతువనుచు నెఱుగనైతి | పంఠగిం
చి నిను నశింపజేతుగా | చూతుగా | నీప్రతాపమెంతఘనమో అలలలల
యింత!

పదములంటి | వేడుకొంటి | బ్రతిమాలితి | నిలవాలితి | గ
తినిదూలి | హితవుమాలి | కదినహృదయ | దయాశాలి | నా | హా |
హా | హా || ఇం ||

నీకులము సమూలముగా | నాకులమొనరింపకున్న | ప్రాకట
ముగ ఘాదుషాప బహినినిగా ననుకొమ్మా || ఇం ||

12. రాజాకో.

బ్యాగ్—తిశ్రగతి.

వహ్వో | దీన్ని సూడు | దీన్నజాకి సూడు | దీన్ని చాకిసూడు |
ధోడా | తాగిసూడు | ఈఘట్టల్కి | నెట్టుల్కి | ఘ్రిఘ్రిఘ్రితాయీ ||
దీన్ని ||

సప్తసముద్దరాలు | సారాయిఘావాళే | భాల్వలనీల్లన్నీ ఖల్ల
యిపారాలి | ఘాసుధాకీషూస్తే | ఘంజాయాకావాలే | మత్తితాక్తే
నల్లమందయ్యపోవాలే || దీ ||

13. చాపూద్.

ఫీలు—ఆదితాళం.

నీకీ ఘూస్తే హాడావాడ్ | మాకీఘూస్తే మఘావాడ్ నీకీఘూస్తే
బందూక్లేదూ | మాకీ ఘూస్తే బందూక్వుండీ || నీ ||

నీకీ ఘూస్తే ముచ్చీలేద్ | మాకీ ధాక్కి కూడా || దీ || నీ ||

నీకీఘూరత్ భాగావుండి | మాకీ హావక్ నీ || దీ || నీ ||

64. రజాక్.

ముద్దుల్కు తిన్నించు ప్యారీ | ప్యారితోరె || ము||

ముద్దుల్కు తిన్నించి | మోముల్కి సూపించీ | యిద్దర్కి జోడి బ
నాయించూ | తేరి | ముద్దుల్కు తిన్నించు ప్యారీ || ము||

ఘోడాకీ తెస్తాం | ఖాకుండా బెట్టాం | గిరున పూరంత పూరేగి
వొస్తాం | మంచి | హల్వాకీ | పాన్సు పారీకీ | పూరీ హల్వాకీ | ఆలూ
ఘోషల్కి | మంచి మారాబీ | ధాగించి | ధిన్నించి | సోఫా మేసా
తాం || ము||

పెండ్లి సేసుకుంటాం | పిల్లల్కి ఖంటాం | పిల్లల్కి జల్లల్కి పో
మించుకుంటాం | టం టం టం | టం టం టం | టం టం టం తం || ము||

సంపూర్ణము.

మతమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA129B102
పుస్తకం పేరు	రోషనార
తారీఖు	30/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	101
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
MISSING PAGES	NO
తయారు చేసినది	Soumya
పేజీలు విడదీసినది	Soumya
SCAN	6/10/24
పరీక్ష చేసినది	NANDINI
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good